

Sequuntur Nomina Patriarcharum Jerusalem postquam A fuit Patriarchatus, quæ fuerunt XXVII.

Patriarchæ Jerosolymitani, Cyrillus primus, Joannes, Parachilius, Juvenalis, Joannes, Zacharias, in tempore cujus Cosdore Rex Persarum Jerosolymam venit, et Ecclesias Judææ destruxit, et occidit triginta sex millia Christianorum. Modestus ipse constitutus Patriarcha ab Heraclio Imperatore, quando de Perside rediit, Dominicum deferens lignum. Sophronius, in tempore cujus Sarraceni Christianos omnes de Jerusalem excepto Patriarcha ejecerunt Theodorus, Ilia, Gregorius, Thomas, Basilius, Sergius, Leonicos, Athanasius, Christidolus Thomas, Joannes, Mestus, tempore cujus Archisidorus nepos Orestis Patriarchæ Jerosolymam misit exercitum

suum ad destruendum omnes Ecclesias Patriarchatus, quatuor millibus inde destructis avunculum suum Patriarcham duci fecit Babyloniam eumque ibi occidit. Theophylus, qui reædificavit hanc Ecclesiam favente Archisidoro. Sophronius, tempore cujus Turci Jerosolymam expugnantes Sarrecenos occiderunt, et obtinuerunt Civitatem; Christiani autem in ea remanserunt, Guitinus, Simeon avus, tempore Franci venerunt regnum David sublimantes, Ecclesiasque Deo reddentes, et urbem.

Sequuntur Patriarchæ Jerosolymitani Latini.

Patriarchæ Latini; Daybertus Pisanorum archiepiscopus, Ibelinus Arelatensis archiepiscopus, Arnulphus archidiaconus Jerusalem.

JOANNIS WIRZBURGENSIS

PRESBYTERI

DESCRIPTIO TERRÆ SANCTÆ.

(Eruit ex cod. ms. inclyti monasterii Tegernseensis in Boiaria admodum reverendus et cl. D. Pater Romanus Krinner, ejusdem loci cœnobita Benedictinus. — Edidit R. P. Bernardus Pezius, *Thesaur. Anecd.*, tom. I, p. III, pag. 486.)

MONITUM.

Quidquid certi de auctore hujus Descriptionis terræ sanctæ affirmari potest, id omne primo præmii versu continetur, in quo se *Joannem Dei gratia Wirzburgensi Ecclesia, id quod est, dicit, ex quibus verbis eum saltem presbyterii dignitate in Ecclesia Wirzburgensi præditum fuisse statuimus. Ætatem præterea suam nullibi perspicue signat, licet vel ex ipso membræneo codice Tegernseensi, unde non inelegans opusculum nostro rogatu A. R. et cl. R. Romanus Krinner eruit, vero perquam simile reddatur, hunc Joannem circa sæculum XIII, quo ille nempe exaratus est, animum ad ea scribenda, quæ suis ipse oculis usurpavit, appulisse. Præcipua Joannis cura fuit, ut loca venerabilia quæ Dominus noster mundi Salvator una cum gloriosa Genitrice sua Maria, virgine perpetua, et cum venerando discipulorum suorum collegio corporali sanctificavit præsentia, præcipue in civitate sancta Jerusalem, quanto expressius et studiosius, potuit, denotando in eis facta, et epigrammata, sive prosaice sive metricè, styli officio colligeret, ut ipse post initium Prologi scribit. Egregius gentique nostræ perhonorificus locus est cap. 9, ubi late Joannes probat recuperationem terræ sanctæ non sine Germanorum injuria solis Francis attribui, quæ utique Christianitatis provincia, inquit, jam dudum suos terminos ultra Nilum versus meridiem et ultra Damascum rersus orientem extendisset, si tanta copia Alemannorum, quanta et istorum est, adesset. Germano enim milite inde discedente, ac si robur omne Christiani exercitus discessisset, cæteræ nationes omnes parum amplius aut nihil præstiterunt, etc. Cæterum hujusmodi Descriptiones terræ sanctæ ac Hodæporica plura in Austriæ ac Bavariæ bibliothecis offendimus, quæ cum a nobis omnia edi nequeant, hic nominatim saltem recenseri merentur. In bibliotheca Tegernseensi exstant Joannes Hess, presbyteri Trajectensis diœcesis Joannes Hess presbyter Trajectensis diœcesis fuit in Jerusalem, etc. Cod. chart. 4. Ibidem habetur cujusdam Philippi liber de peregrinationibus Jerusalem, ac totius terræ sanctæ, quam auctor peragrasse se dicit, in cod. chart. fol. manu sæculi XV. Inc. opus: *Istæ sunt peregrinationes Jerusalem, etc.* In bibliotheca Sanct-Crucensi asservatur *Anonymi Itinerarium terræ sanctæ* hoc initio: *Ego iri de Acon, etc.* Codex membræneus quingentorum annorum est. — Monasterium Mariæcellense in Austria retinet codicem chartacæum in fol. trecentorum annorum, qui *Anonymi descriptionem terræ sanctæ* continet hoc principio: *Cum in veteribus historiis legamus, sicut dicit beatus Jeronymus, etc.* In fine: *Explicit liber Descriptionis terræ sanctæ, cujus auctor ignoratur.* Idem opus possidet bibliotheca Mellic. in cod. membr. 4, signato lit. d. 12, annorum circiter quadringentorum. Nec prætermittenda *Descriptio locorum terræ sanctæ* auctore Fr. Nicoluo de Farnad ord. Min. de Hungaria, cujus ne verbo meminit Lucas Wadingus in suo opere De script. Ord. Min. Ejus exemplum typis ante annum 1500, in 4, Wiennæ excusum vidimus in bibliotheca Dorotheana. Inc. præfatio: *Cum res creata, etc.* Opus: *Hierusalem civitas sancta, etc.* In eadem bibliotheca evolvimus *Ludolphi rectoris parochialis Mariæ in Suche Tractatum de terra sancta*, in cod. chart. sæculi XIV. Incipit: *Reverendissimo in Christo Patri ac domino suo, domino gratioso Balderomo de Scenordia Paderbornensis Ecclesiæ episcopo, etc.* Simlerus eum anno 1536 scriptum dicit, nullius tamen factæ a quo-*

quam editionis meminit. Ibidem reperimus *Joannis de Mandaville Itinerarium Hierosolymitanum*, quod incipit : *Cum terra Jerosolymitana*, etc. Ejus pariter meminit Simlerus, qui tamen an et ubi typis expressum sit non indicat. Certiores sumus de editione *Bernardi de Breydenbach, Fr. Gabrielis de Pech Waradino, natione Ungari, ord. S. Francisci, et Haythoni ord. Præmonst.* Nam in laudata sæpius bibliotheca Dorotheana primi *Transmarinas peregrinationes in terram sanctam, per Petrum Drach anno 1502 Spiræ* in folio excusas : secundi *Compendium locorum terræ sanctæ* incerto loco et anno, ante tamen 1500, in 4 editum; tertii *Librum historiarum partium Orientis sive Passagium terræ sanctæ* scriptum anno 1500, impressum Haganoæ per Joannem Sec, anno 1529, in 4, nostris oculis conspeximus. In bibliotheca Claustro-neoburgensi est quidam codex chartaceus, in 4, qui cujusdam *Fratri Ulrici Itinerarium terræ sanctæ et aliarum peregrinarum regionum*, quod is *Patavii fratri Wilhelmo de Balonea Latine dictasse* dicitur. Sed in citato codice tantum habetur versio Germanica, quam *laicus frater Chuenrat Der Techel vo Tegernsee* Wiennæ anno 1359 adornavit. Incipit : *Do ich von haym ausfur in dem mut, dass ich wollt sarn yber Wer*, etc. Porro Frater ille Ulricus vixit anno 1350. Egregium etiam est opus *Burchardi de Monte Syon*, quod *Descriptionem terræ sanctæ* nuncupavit. Id habetur in codice chartac. fol., signato lit. H. 17, bibliothecæ Mellicensis, hoc exordio : *Dilectissimo in Christo Patri, lectori fratrum ord. Præd. frater Burchardus de Monte Syon cum omni devotione orationes in Domino Jesu Christo. Quid vobis scribam, Pater charissime?* etc. Manus nostri codicis est sæculi xv. De *Georgii prioris carthusiæ Gemnicensis Ephemeridibus peregrinationis in terram sanctam*, etc., vide quæ ad Thesauri nostri tomi secundi partem tertiam, ubi opus edidimus, præfati sumus. Postremo monemus, *Anselmi fratris ord. Min. Descriptionem terræ sanctæ*, ab Henrico Canisio tom. IV *Antiq. Lect.* a pag. 1289 editam, centum fere annis prius quam vir eruditus putabat, typis commendatam fuisse una cum quibusdam opusculis geographicis *Æneæ Sylvii*. Ejus editionis in 4 Cracoviæ per Florianum Unglerium anno Domini 1512 adornatæ exemplum exstat in bibliotheca Mellicensi. Sed hoc paucis notasse satis fuerit.

DESCRIPTIO TERRÆ SANCTÆ.

PROOEMIUM.

JOANNES, Dei gratia in Wirzburgensi Ecclesia, id quod est, dilecto suo Socio et domestico DIETRICO salutem, et supernæ Jerusalem, cujus participatio in idipsum, contemplationem.

Nota mihi morum tuorum tam conformis omnibus bonis viris dispositio, nec non et illa tam studiosa ad cultum divini officii et obsequii devotio, præter rationem etiam domestici consortii, affectionem animi mei tuæ voluntati, quam in mutua vicissitudinis compensatione semper præsumo æquam et benignam fore, sic obligaverunt, ut nulla vota tua, in quorum tamen completionem sedulitatis meæ requiratur opera, quantum ad possibilitatem virium mearum, patiantur cassari optato fine. Inde est etiam quod ego in Jerosolymitana manens peregrinatione pro Domini nostri Jesu Christi amore, tui tamen absentis non immemor, dilectionis tuæ causa, loca venerabilia quæ Dominus noster mundi Salvator, una cum gloriosa Genitrice sua Maria, virgine perpetua, et cum venerando discipulorum suorum collegio corporali sanctificavit præsentia, præcipue in civitate sancta Jerusalem, quanto expressius et studiosius potui denotando in eis facta, et epigrammata, sive prosaice, sive metricè styli officio colligere laboravi; quam descriptionem tibi acceptam fore æstimo : Ideo scilicet, quia evidenter singula per eam notata, tibi quandoque divina inspiratione, et tuitione huc venienti sponte, et sine inquisitionis mora et difficultate, tanquam nota tuis sese ingerent oculis; vel si forte illuc non veniendo hæc intuitu corporeo videre non poteris, tamen ex tali notitia et contemplatione eorum ampliorem, quoad sanctificationem ipsorum, devotionem habebis.

Scio equidem jamdudum ante tempora moderna

A hæc eadem loca non tantum in civitate præfata, sed etiam longe extra posita a quodam viro reverendo in scripta redacta fuisse; verum, quia postmodum per tanti temporis spatium, eadem civitate sæpe ab hostibus capta et destructa, etiam eadem sacrosancta loca intra muros, aut prope extra (utpote de quibus tantum intendimus scribere), sunt eversa, et forte postea omnino transmutata, ideo hæc nostra devotio juxta situm eorum, quem coram positi videndo adnotavimus superabundans aut superflua non est judicanda. De his autem quæ longe extra in adjacente sunt provincia, non proposuimus dicere, cognoscentes sufficienter jam ab aliis dictum fore. Verumtamen principium hujus descriptionis propter exordium nostræ redemptionis in civitate Nazareth per Incarnationem Domini angelica enuntiatione celebratum, ab eadem civitate, quæ Jerosolymis fere sexaginta miliaribus distat, constituere, et loca interjacentia inter ipsam et civitatem sanctam breviter et summatim perstringere volumus, licet de his per alios etiam diffusius et prolixius dictum jam esse cognoscamus.

CAPUT PRIMUM.

Describuntur Nazareth, Acco, Cana Galilææ, Saltus Domini, mons Thabor, et Hermon, Naim, mons Endor, torrens Cisson, Jezraël, campus Mageddon, montes Gelboë, Scythopolis, Genunium, Dothaim, Samaria, Sichem, Sychar, Luza, mons Garizim et Gebal, Diospolis et Jerusalem paucis.

Hæc itaque eadem civitas, decem miliaribus a Tyberide distans, caput est Galilææ, et proprie civitas *Salvatoris* dicitur, eo quod ipse in ea conceptus et nutritus fuit; unde et ipse *Nazarenus* nuncupatur. Nazareth interpretatur *flos* vel *virgultum*. Nec sine causa, cum in ea *flos sit ortus, ex cujus gratia est repletus mundus. Flos ille, Virgo Maria, ex qua Ga-*

briel archangelus in eadem Nazareth Filium Altissimi nasciturum nuntiavit, inquit : *Ave, Maria, etc.* Cui et illa : *Ecce ancilla Domini, etc.* Cæterum de Nazareth, alias natalitia Davidis urbe, eo tempore in ore ferebatur hominum : *De Nazareth potest aliquid boni esse?* quasi vero magnæ et sanctæ animæ, non nisi in magnis urbibus nascerentur.

Secundo milliario a Nazareth, Sephoris civitas est, via quæ ducit Acho. Ex Sephori Anna, mater Mariæ Matris Domini nostri. In Sephori etiam dicitur fuisse nata beata Virgo Maria. Sed teste Hieronymo, ut ait in Prologo sermonis illius quem fecit ad Heliodorum De nativitate sanctæ Mariæ, in ipsa civitate Nazareth nata esse dicitur; et quidem in eodem cubiculo ubi et postmodum ex obumbratione sancti Spiritus ad angelicam salutationem concepit. Hoc adhuc ibidem ostenditur in loco distincto, ut præsens vidi et notavi.

Quarto milliario a Nazareth, secundo a Sephori Cana Galilææ est ad orientem, a qua Philippus et Nathanael, in qua puer Jesus cum matre sua discumbens in nuptiis, aquam in vinum convertit. In Nazareth labitur fons ille exiguus, sed tamen eximius, ex quo in pueritia sua Jesus solebat haurire aquas, et inde ministrare Matri suæ.

Milliare a Nazareth, contra meridiem, est locus qui præcipitium dicitur, ex quo Jesum præcipitare voluerunt Judæi, sed ab eis in momento disparuit: hinc vulgo dicitur is adhuc hodie locus Saltus Domini.

Quarto, milliario a Nazareth; contra orientem, mons Thabor est, in quo transfiguravit se Christus apostolis suis præsentibus, nempe Petro, Joanne et Jacobo, coram Moyse et Elia. Quod festum Jerosolymis solemniter celebratur, cum ibi vox Patris audita est : *Hic est Filius meus, etc.* Qui deinde Salvator Petro, Joanni et Jacobo vetuit ne quod viderant, alicui revelarent, donec a mortuis Filius hominis resurgeret. Ibi quoque Petrus dixit : *Domine, bonum est nos hic esse.*

Secundo milliario a Thabor, contra orientem, mons Hermon. In descensu Thabor montis obviavit Abrahæ redeunti a cæde Amalech dominus Melchisedech, ex semine Noe, sacerdos, et rex Salem præsentans ei panem et vinum, per quod figurabatur D altare Christi sub gratia.

Itidem secundo milliario a Thabor, via alia, Naim civitas est, ad cujus civitatis portam Jesus vitæ restituit filium viduæ, quem incolæ narrant Bartholomæum fuisse, postea factum apostolum. Supra Naim mons Endor; ad radicem ejus super torrentem Cadumin, qui et torrens Cysson, consilio Deborah prophetissæ Baruch filius Amon devicit Idumæos, occiso Sisara; Zeb autem, et Zebæe, et Salmana trans Jordanem persequens, gladio interemit. Baruch vero in Endor et sub Endor, cæso exercitu, unde in psalmo : *Thabor, et Hermon in nomine tuo exsultabunt, etc.*

Quinto milliario a Naim Jezrael civitas, quæ et Zaraim, modo vero vulgo minor Gallina dicitur; ex

A qua Jezabel impiissima regina fuit, quæ abstulit vineam Naboth, et pro importunitate sua de summo palatii sui præcipitata interiit, cujus adhuc pyramis nuper superstes videbatur. Juxta Jezrael campus Mageddon, in quo rex Ozias a rege Samaritæ subactus occubuit, et exinde translatus in Sion sepultus est.

Milliario a Jezrael sunt montes Gelboe, in quibus Saul et Jonathas filius ejus in prælio devicti ceciderunt; unde David : *Montes Gelboe, nec ros nec pluvia, etc.*

Secundo milliario a Gelboe, contra orientem, Scythopolis, Galilææ civitas metropolis, quæ et Bethsan, id est *domus solis*, nuncupatur. Supra muros hujus civitatis suspenderunt caput Saulis. Quinto milliario a Jezrael, Genunium oppidum, quod modo crassa, B vulgo major Gallina dicitur. Inter hoc et Sebasten ostenditur planities, quam vocant Dothaim, ubi prope viam adhuc apparet vetus illa cisterna in quam missus fuit Joseph a fratribus suis. A Genunio oppido supradicto incipit Samaria.

Decimo milliario a Genunio [aut Genuino] est Samaria, quæ et Sebasten, et Augusta ab Augusto civitas dicta, in qua sepultus fuit ille præcursor Domini, Joannes Baptista, ab Herode decollatus, trans Jordanem juxta lacum Asphaltitem, in castello Mascontæ, inde a discipulis suis translatus Sebasten, ibique sepultus inter Eliseum et Abdiam. Exinde vero postea a Juliano Apostata sacrum corpus raptum concrematumque fuisse perhibetur, datis vento cineribus, sed absque capite, utpote quod prius jam Alexandriam et postea Constantinopolim translatum fuerat, ad ultimum vero in Galliam ad pagum Pictaviensem : et absque indice manus dexteræ, quo venientem ad baptismum Christum indicaverat dicens : *Ecce Agnus Dei, etc.* Hunc ipsum indicem ante sævas in sacrum corpus Juliani Apostatæ flammis secum beata virgo Thecla inter Alpes detulit, ibique cum maxima veneratione detinetur in ecclesia Moriaccensi. Cæterum Samaria est nomen urbis, et patriæ.

Quarto milliario a Samaria est Sebastem Neapo quæ et Sichem dicitur, a Sichem, patre Emor, nominata, inter Dan et Bethel posita. A Sichem est terra illa vocata Sichem, a Sichem scilicet, patre Emor, qui Dinam filiam Jacob rapuit finibus illis deambulantiem. In Sichem vero relata fuerant ossa Joseph ex Ægypto. Porro in Sichem juxta fontem fabricavit Jeroboam duos vitulos, quos adorari fecit instar Aaron decem tribubus, quas secum de Jerusalem adduxerat et seduxerat. Unum ex eis posuit in Dan, alium in Bethel. Sichem urbem illam deleverunt filii Jacob; Emor quoque peremerunt, dolentes de adulterio Dinæ sororis suæ. Sichem his diebus Neapolis dicitur, id est *Civitas nova*.

Sichar ante Sichem, juxta prædium quod dedit Jacob filio suo; in quo fons Jacob, qui et puteus, supra quem evangelizatur fessum itinere Jesum sedisse, et sermonem habuisse cum muliere Samaritana; ubi nunc ecclesia constituitur. Juxta Sichem

terebinthus illa est sub qua Jacob abscondit idola in Bethel.

Milliario a Sichem Luza civitas, in qua per multi temporis spatium habitavit Abraham; ubi et Jacob dormiens scalam vidit, cujus scalæ caput cœlos tangebatur, angelosque per eam descendentes et ascendentes; et statim evigilans ait: Hic locus vere sanctus est, et porta cœli; erigensque lapidem in titulum olcumque fundens desuper, appellavit nomen loci illius Bethel, qui antea Luza vocabatur. Est autem Bethel collateralis mons Garizim, respiciens montem Gebal, ad orientem juxta Dan supra Sichem. In hoc monte Bethel dicitur Abraham filium suum mactare voluisse.

Vigesimo milliario a Sychem, quarto a Jerusalem, via est quæ ducit Diospolim, ubi mons Silo, et civitas quæ et Rama. Hic arca testamenti et tabernaculum Domini ab adventu filiorum Israel remanserunt usque ad tempora Samuelis prophetæ et David regis.

Vicesimo quarto milliario a Sichem, decimo sexto a Diospoli, decimo sexto ab Ebron, decimo a Jericho, quarto a Bethlehem, decimo sexto a Bersabee, vicesimo quarto ab Ascalone, totidem quoque a Joppe, decimo sexto a Ramatha, etc., Jerusalem, sanctissima Judææ metropolis, quæ et Sion, de qua dictum est: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Domini, quæ et Ælia ab Ælio Adriano, qui eam construxit, aut potius in civitatis formam transmavit.*

CAPUT II.

Bethlehem, Ecclesia S. Charitonis martyris. Templum Salomonis, ejusdemque diversis temporibus restorationes.

Bethlehem *domus panis* interpretatur. Bethlehem, civitas Judæ, quæ et Ephrata, nec sine causa, quia de flore Nazareno processit in ea fructus vitæ de virgine Maria, videlicet Filius Dei vivi, Christus Jesus, qui est panis angelorum totiusque mundi vita. In Bethlehem juxta locum nativitatis præsepe est in quo ipse infans Jesus latitavit; unde et propheta: *Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui.* Ex hoc præsepi fenum illud in quo puer Jesus latitaverat, Romam delatum fuit ab Heleæ regina, et honeste reconditum in Ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris. In loco nativitatis Domini ex musivo opere deaurato hi duo versus leguntur apposti:

Angelicæ lumen virtutis, et ejus acumen,

Hic natus vere Deus est de virgine Matre.

Milliario a Bethlehem refulsit stella pastoribus nato Domino, eisque apparente angelo, et dicente: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* In Bethlehem nova stella duce venerunt tres reges ab Oriente venerari natum Jesum; et regem angelorum adorantes præsentarunt ei mystica munera: aurum, thus et myrrham. In Bethlehem ejusque finibus jussit Herodes innocentes occidi, quorum maxîma pars contra meridiem quarto mil-

liario a Bethlehem, secundo a Thecua sepulta quiescit.

Quarto milliario a Bethlehem, contra meridiem, ecclesia habetur beati Kariton, ubi ipso de hoc mundo trans et obeunte, monachi quoque ejus, quibus pius pastor præfuerat, cum eo pariter agonizaverunt, quam ipsam mortis gratiam a Deo præsciverant, eo quod Pater eorum pius exstiterat, nec post eum vivere volebant, ejus amore ferventes: quorum singulorum compagines in ecclesia prædicta videri possint; et quidem eo modo quo se habuerant in desolatione Patris eorum agonizantes, translati postea in Jerusalem.

In Bethlehem, infra basilicam, haud longe a præsepio Domini, in caverna quadam requiescit corpus beati Hieronymi; Paula vero et Eustochium, quibus ipse scripsit Hieronymus, similiter in Bethlehem sepultæ quiescunt. Milliario a Bethlehem, via quæ ducit Jerusalem, crypta, locus est in quo cum Rachel filium Benjamin peperisset, occubuit, ibique a viro suo Jacob tumulata quiescit. Cujus ad tumulum Jacob duodecim non modicos lapides supposuit, in testamentum duodecim filiorum suorum. Cujus pyramis adhuc a transeuntibus videri potest.

Jerusalem, gloriosa Judææ metropolis, juxta philosophos in medio mundi sita esse dicitur. In hac urbe regnavit David triginta quatuor annos cum dimidio. In Jerusalem mons Moria est, super quem David vidit evaginato gladio angelum qui populum Dei graviter percutiebat; timens sibi ne in se et in urbem ulcisceretur quod in populo numerato deliquerat, quare pronus in terram corruit, vere pœnitens graviterque se affligens, a Domino exauditus veniam meruit. De David ait Dominus: *Inveni virum secundum eor meum.* Insuper in monte Moria regnantæ David florebat area, sive locus ille Hornam Jebusei, a quo et ipse David eam aream emere voluit ad construendam ibidem domum Domini, eo quod in loco illo David a Domino fuerit misericordiam consecutus, cum angelus Domini eidem parcens ibidem constitisset. Emit quidem David hunc locum, sed vetitum ei a Domino fuerat ne inde se intrmitteret, quia vir sanguinum esset. Ergo, quas ad hoc præparaverat expensas, Salomoni filio suo, cui a Domino concedebatur, tradidit, quatenus inde Domino domum construeret.

Igitur rex Salomon in prædicta area ædificavit Domino templum, id est Bethel, et altare; quod et dedicavit incomparabili sumptu, petens a Domino ut quicumque de quocunque Deum in eo templo deprecaretur, exaudiri mereretur; quod etiam concessum fuit ei a Domino.

Illud autem templum postea propter incontinentiam principis et populi, Deo puniente, exspoliavit Nabuchodonosor rex per Nabuzardam principem sui exercitus tempore Sedeciæ regis, quem captivum ab urbe, totumque quod speciosum et pretiosum in æde ac urbe erat, tulit, jussitque sibi in Babylone præsentari populum; paulo post quidem Pharao

Nehao templum delevit, et urbem. Modo vero ne relatori videatur absurdum, auditorique tædiosum, sub quibus et a quibus destructiones et reconstructiones primi, secundi et tertii ejusdem templi exstiterunt enumerare, hoc de præsentis Bethel, prout verius quæam, tibi dilecte mi, elucidare conabor.

De Bethel itaque, sub quo et a quo principe restitutum sit, vere ignoratur, neque in veram notitiam rei devenire potui. Quidam enim sub Constantino imperatore ab Helena matre sua reædificatum fuisse perhibent pro reverentia sanctæ crucis ab ea receptæ. Alii ab Heraclio imperatore pro reverentia ligni Domini, quod de Perside triumphans retulerat; alii a Justiniano Augusto; alii a quodam imperatore Memphis Ægypti pro reverentia Allachiber, id est summi Domini Dei. Præsens hoc, inquam, templum est de quo prædicatur quod in eo puer Jesus octavo natalis sui die fuerit circumcisis. Præputium ejus in Jerusalem in templo de cælis ab angelo Carolo Magno regi præsentatum fuit, et ab eo Aquisgranum in Gallias delatum; postea vero a Carolo Calvo in Aquitaniam translatum, in pago Pictaviensi apud Carusium in Ecclesia quam in honore Salvatoris nostri rex Calvus construxit, et regie bohîs amplissimis sub monachali religione locupletavit, quod ex tunc usque modo ibi solemniter asservatur et veneratur.

CAPUT III.

Enarrantur ea quæ in templo Jerosolymitano a Salvatore mundi ejusque apostolis, etc., gesta sunt, expositis locis in quibus quæque contigerunt.

Primum, ut diximus, sacramentum in civitate Nazareth est per Incarnationem Domini celebratum. Secundum vero per Nativitatem ipsius in Bethlehemi Judæ est consummatum. Tertium, quod dicitur Hypapante Domini, id est repræsentatio Christi, in quadragesimo Nativitatis suæ die in templo Jerusalem est ostensum. Verumtamen hæc tria sub uno comprehenduntur sigillorum, quæ septem dicuntur in numero, quo ille liber in Apocalypsi signatus, a nullo potuit solvi nisi ab illo Agno qui ab origine mundi est occisus. Unde et ille: *Dignus es, Domine, accipere, etc.* Computantur autem a quibusdam hæc septem signacula apocalyptica in hunc modum, nempe quod hæc sint: 1. Nativitas Domini, seu Incarnatio; 2. Baptismus; 3. Passio; 4. ad inferos descensio; 5. Resurrectio; 6. Ascensio; 7, futuri judicii repræsentatio. De his autem septem jam sex in partibus Jerosolymitarum per Dominum nostrum Jesum Christum sunt soluta seu adimpleta; septimum complendum per eundem Dominum nostrum, cujus completionem nec certa hora, nec certus locus est ascriptus, licet a Joel propheta in persona Domini dictum sit: *Congregabo omnes gentes in valle Josaphat, et disceptabo cum eis.* Sed de his alibi. Nunc vero redeamus ad repræsentationem Domini, adjicientes hoc de circumcissione ejus, quæ facta est in templo Domini octavo die, quod ipsa, quamvis in ea carnis abscissio depositionem vitio-

rum in mentibus aliorum significet, tamen, quia ad Vetus Testamentum pertinet, tanquam in eo consummationem accipiens, amodo cessare debeat, ut inter sacramenta Novi Testamenti circumcissio non computetur. Hinc non pertinet ad aliquod septem sigillorum prædictorum. Sicut jam diximus, Dominus noster Jesus Christus a sua Matre in templo est præsentatus, et in ulnas beati Simeonis receptus, spiritu prophetico inferentis: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, etc.* In templo Dominus noster Jesus Christus, jam major factus, cum moraretur Jerusalem, etiam duodennis disputabat cum Judæis, et licet eum odio habuerunt, tamen eos sæpe docebat. Nam in templo laudavit munus mulieris pauperis, quod in gazophylacium miserat, etc. Supra pinnaculum templi, quod reputatur supra latus circuitus, habens subtus se fenestras quasi pinnas vel cinnas, statuit Jesum diabolus, et tertio eum propter baptismum et jejunium tentans dixit: *Si Filius Dei es, mitte te deorsum.* In hoc ipso templo Domini xi Kalend. Decembris dicitur beata Virgo Maria jam, trium annorum parvula, oblata fuisse Deo, ut hi versiculi docent ibidem inscripti:

*Virginibus septem Virgo comitata puellis,
Servitura Deo, fuit hic oblata triennis.*

Ibi absque dubio sæpe divinum et angelicum solatium percepit, unde rursus iste versus:

Pascitur angelico Virgo ministerio.

De templo vendentes et ementes ejecit Dominus noster Jesus Christus: ad cujus rei indicium adhuc in dextera parte templi ostenditur lapis cum magna veneratione luminariorum, tanquam pede Domini calcatus et sanctificatus, eleganter ornatus, ubi nempe Christus solus virtute divina tot restitit hominibus, eos violenter ejiendo; qui dictus lapis adjunctus est lapidi super quem tanquam in altari depingitur oblatus fuisse Dominus noster, uti demonstratur in pictura et superscriptione, quæ talis est:

*Hic fuit oblatus Rex regum virgine natus,
Quapropter sanctus locus est hic jure vocatus.*

Et paulo post etiam sequentes versus ibidem legantur.

*Hic Jacob scalam vidit, construxit et aram,
Hinc locus ornatur, quo sanctus jure vocatur.*

Quod vero hoc ipso in lapide Jacob depingitur caput posuisse, quando dormiens vidit scalam in cælum porrectam, per quam angeli ascenderunt et descenderunt, salva reverentia templi, verum non est; ubi et iterum versus hic appositus est:

Hæc tua sit terra, Jacob, cum prole futura,

Sed, ut supra diximus, longe in alio loco accidit, scilicet ad majorem Machumeriam ad Mesopotamiam eunti.

In templo liberavit Dominus noster adulteram ab accusantibus, dicens: *Qui sine peccato est, etc.* Qui deinde, accusatoribus tacentibus et exeuntibus, feminae dixit: *Mulier, vade in pace, et jam amplius noli peccare.* Locus ille repræsentatur in parva cry-

pta ejusdem templi, ad quam cryptam introitus est in sinistra parte templi et vocatur Confessio. In eundem locum dicitur ingressus fuisse Zacharias, quando ab angelo de conceptione Joannis est certificatus; hoc totum indicat picturâ, et superscriptiones, quæ tales sunt. Angelus ad Zachariam: *Ne timeas, Zacharia, exaudita est oratio tua, etc.*

In superliminari conspicitur imago Christi cum hac epigraphe:

Absolvo gentes sua crimina corde fatentes.

In templo ad altare quod extra erat sub clivo, remotum a templo plusquam xx passus; Zacharias filius Barachiae martyr occubuit; supra quod in Veteri Testamento Judæi turtures et columbas sacrificare consueverant, sed postea a Sarracenis mutatum est altare illud in horologium, quod adhuc videri et notari potest, cum plures Sarraceni, etiam hodie, orandi causa ad ipsum, versus meridiem dispositum, ad quem meridiem ipsi orare solent, veniant. Idem vero templum Domini miro tabulatu marmoreo intus et exterius, a quocunque demum exstructum, formam habet decentem et rotundam, imo circulariter octogonam, id est, octo angulos in circuitu habentem. Hujus templi paries de optimo musivo opere extrinsecus adornatus est usque ad medietatem ejus, nam reliqua pars est de marmoreis lapidibus. Idem paries inferior est continuus, præterquam quod quatuor ostiis interrumpitur, habens ad orientem ostium unum, cui adjuncta est capella in honorem sancti Jacobi consecrata. Nam ab ea parte de tecto templi ipse præcipitatus, pertica fullonis est occisus, qui primus pontifex fuit sub novæ legis gratia in Jerusalem. Unde et hi versus sunt apposti in eadem capella, in latere parietis:

*Jacobus Alphæi, Domini similis faciei;
Finit pro Christo, templo depulsus ab isto.
Sic Jacobum justum, prædicantem publice Christum,
Plebs mala mulctavit, fullonis pertica stravit.*

Et hi dicti versus intus et foris quasi per gyrum ejusdem capellæ in circuitu continentur, una cum istis:

*Jacobus Alphæi frater domini Nazarei,
Piscator vita, vere fuit Israelita;
De templi pinna compulsus fraude maligna,
Ad Christum lætus migravit vecte peremptus.*

Ab aquilone habens officium unum versus claustrum Dominorum, in cujus superliminari plures litteræ Saracenicæ sunt appositæ. Ibidem vero juxta idem ostium est locus illius aquæ salutaris de qua propheta: *Vidi aquam egredientem de latere, etc.*

In introitu templi, versus occidentem, supra vestibulum Christi imago est, circa quam hoc continetur epigramma: *Hæc domus mea, domus orationis vocabitur.*

A meridie quoque habet ostium versus ædificium Salomonis. Ab occidente etiam habet ostium versus sepulcrum Domini, ubi et porta Spe-

ciosa, per quam Petrus cum Joanne transiens pauperi, eleemosynam ab eis potenti, cum esset claudus, dixit: *Argentum et aurum non est mihi, etc.* Utrumlibet istorum duorum ostiorum, videlicet ab aquilone et ab occidente, habet sex januas, modo valvarum conjunctas; nam illud versus meridiem habet quatuor, illud vero ad orientem duas tantum. Et hæc circa inferiorem parietem:

Jam in superiori parte ejusdem parietis, scilicet ubi musivum opus optimum appositum est, fenestræ sunt intersertæ sic, ut in quolibet de octo lateribus sint quinque fenestræ, præterquam ubi sunt ostia templi, in quibus tantum quatuor continentur. Summa universa fenestrarum ascendit ad triginta duas. Inter istum exteriorum in circuitu parietem; et inter interiores columnas marmoreas et magnas, quæ numero sunt duodecim; et sustentant illum interiorum, et strictiorem, et latiore, et penitus rotundum parietem, qui habet duodecim fenestras; suppositis etiam sibi quatuor quadratis basibus, inter hunc, inquam, et illum parietem sunt sedecim columnæ, et octo bases cum quadratis lapidibus marmoreis, cum spatio octo passuum, abhinc et inde sustentantes tectum medium inter interiorum et exteriorum parietem; et interiorum etiam strictiorem cum pulcherrimis laqueariis: supra se etiam juxta tectum locum deambulatorium circumquaque exhibentibus, et habentibus canales plumbeos, qui aquam pluviatilem evomunt.

Super hunc strictiorem parietem erigitur in altum testudo rotundus, intus depictus, foris plumbo cooptus, cui signum sanctæ crucis in supremo apice a Christianis est appositum. Hoc ipsum signum Saracenis est valde contrarium, et multi auri sui dispendio vellent esse remotum. Nam licet fidem passionis Christi non habeant, attamen hoc templum venerantur, et huic vim nullam inferunt: quin imo in hoc ipso licet templo Creatorem suum adorent etiam, tamen pro idololatriis teste Augustino habendi sunt, qui expresse asserit, *idololatriam esse quidquid fit præter fidem Christi.*

In circuitu templi quasi sub tecto extra continentur hæc littera in ascensu versus occidentem: *Pax æterna ab æterno Patre sit huic domui. Benedicta gloria Domini de loco sancto suo.* Versus meridiem: *Bene fundata est domus Domini supra firmam petram. Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt te.* Versus orientem: *Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam. In domo tua, Domine, omnes dicent gloriam.* Versus septentrionem: *Templum Domini sanctum est, Dei cultura est, Dei ædificatio est.* Intus vero in templo in superiori linea per circuitum oppositum est magnis litteris illud responsorium: *Audi, Domine, hymnum, etc., cum versu suo: Respice, Domine, etc.*

Deinde in inferiori ambitu cum aureis litteris quidam versiculi de illo hymno: *Urbs Jerusalem beata, etc.,* continentur inscripti. Idem templum sic decenter compositum et ornatum, circumquaque

habet atrium latum atque planum conjunctis lapidibus pavementatum et stratum ac in circuitu quadratum, ad quod a tribus partibus multis gradibus ascenditur. Est enim idem atrium ab æqualitate terræ satis artificiose elevatum, et habet ab oriente in pariete suo latum introitum per quinque arcus, quatuor magnis columnis sibi connexos : et hic paries sic patet versus portam Auream, per quam Dominus quinto die ante passionem suam, sedens super asinam, solemniter introivit, susceptus a pueris Hebræorum cum ramis palmarum, laudantibus et dicentibus : *Hosanna filio David*, etc. Hæc porta ex divina dispositione, licet postea Jerusalem sæpe esset ab hostibus capta et destructa, tamen semper remansit integra. Et hinc ob reverentiam divini et mystici introitus Domini, a Bethania per montem Oliveti Jerusalem euntis, intus clausa, foris lapidibus obstructa, nullo tempore patet, nisi in die Palmarum, quo die omni anno ob memoriam rei gestæ solemniter aperitur processioni et universo populo peregrinorum ac civium. Tum facta a patriarcha in pede montis Oliveti ad populum sermone, et officio illa die finito, iterum clauditur per totum annum ut prius, excepto Exaltationis sanctæ crucis festo, ubi denuo adaperitur. Circa eandem portam infra muros celebris sepultura mortuorum habetur.

Hujus portæ atrium a meridie habet patulum accessum per tres magnos arcus seu fornices, duabus columnis marmoreis conjunctos ; et in eodem latere habet alium accessum, priori latiore. Ab occidente vero, versus civitatem, idem atrium pulchrum habet accessum, per quatuor arcus tribus columnis marmoreis junctos patens. Ab aquilone autem idem atrium angustatur ex parte, propter adjunctionem claustrum Dominorum. In reliquo ejusdem lateris satis pulchram habet latitudinem et accessum. Pulchra quoque, et satis ampla planities a meridie et occidente, aliquantulum etiam versus septentrionem, eidem atrio forinsecus adjacet in plano.

Atque hæc descriptio præfati templi, et adjacentis loci sufficiat ; potiora per hujus ulterioris sermonis cursum videbimus.

CAPUT IV.

De Jordane fluvio, Quarentena deserto, Bethagla, Engaddi, montibus Charan et Carmeli, Gerlico, Gergessa, Cæsarea Palæstinæ, Hebron, valle Lacrymarum, agro Gebal, quercu Mambre, Segor, spelunca Karnaim, montes Sinai, montibus Horeb et Abarim, Idumæa, Tyros, Sarephta.

Dominus noster, cum viginti novem esset annorum et dierum tredecim, ut Lucas ait, inciperetque quasi tricesimum annum, volens circumcisionem finire, et veterem hominem aqua sanctificata renovare, venit in desertum ad Joannem præcursorem suum, et baptizatus est ab eo in Jordane, in eo loco qui distat ab Jericho lapide tertio ; ubi vox Patris sui intonuit super eum, dicens : *Hic est Filius meus dilectus*, etc. Jordanis autem est fluvius qui a duobus fontibus, scilicet Jor et Dan, qui ad radicem Libani oriuntur, et post longum tractum seorsim

fluentes, sub montibus Gelboe conjunguntur, confluitur. Spiritus quoque sanctus in eodem tempore, quando Christus baptizabatur, super ipsum venit, ostendens Christum, non Joannem sanctificandi aquas potestatem habere. Ibidem quoque prope, nempe secundo lapide ab Jericho, ad sinistram, est desertum quod Quarentena vocatur ; in hujus deserti quadam rupe suscepto baptismo Christus quadraginta diebus et quadraginta noctibus jejunium complevit, eumque ibi esurientem diabolus tentans dixit : *Dic ut lapides isti panes fiant*, etc. Secundo milliario a Quarentena contra Galilæam mons ille excelsus, in quo spiritus nequam Christum iterum tentavit, ostendens ei omnia regna mundi, ac dicens : *Hæc omnia tibi dabo*, etc. Sub Quarentena fontis illius rivulus, quem beatus Eliseus ejus sanata sterilitate de asvaro potabilem reddidit. Ante Jericho secus viam cæcus mendicans, ubi audiit quod Christus transiret, exclamavit : *Jesu Fili David, miserere mei*, etc. Qui etiam ab eo illuminari meruit tam interius quam exterius.

Tertio lapide a Jericho, duobus milliariis a Jordane, Bethagla, quod interpretatur *locus gyri*, eo quod ibi more plangentium circuissent funera Jacob filii ejus gensque eorum, referentes patrem de Ægypto in Hebron.

Engaddi in tribu Juda, ubi se abscondit David in solitudine, quæ est in Aulone Jericho, id est in regione illa campestri de qua supra. Vocatur autem vicus ille *Prægrandis* Judæorum Engaddi, juxta mare Mortuum, unde et opobalsamum oriri solebat et afferri. Unde et vineæ Engaddi nuncupabantur.

Octavo milliario a Nazareth contra Carmelum Karan mons, ad cujus radicem juxta fontem Lamech pater Noe sua sagitta peremit Cain, arcuque suo ducem suum. Unde furore repletus, et ira ait : *Occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum*, etc. De Cain Dominus prædixerat : *Omnis qui occiderit Cain, septuplum punietur*.

Septimo milliario a Karan monte mons Carmeli, de quo in Canticis canticorum : *Collum tuum ut Carmelus*. In hoc monte per longum tempus conversatus est Elias, ejusque discipulus Eliseus cum eo.

Sexto milliario a Nazareth contra Genunium Gerlicus, in quo Jehu rex Israel percussit Oziam regem Judææ.

Sexto decimo milliario a Nazareth, contra orientem, ad mare Galilææ Gergessa, viculus ille in quo Salvator eos qui a dæmonibus vexabantur sanitati restituit, ex quo in maris præcipitium porcos subjecit.

Sexto decimo milliario a monte Carmelo, contra meridiem, Cæsarea Palæstinæ, ex qua Cornelius centurio, quem in ea baptizavit et in episcopum creavit beatus Petrus.

In hac Cæsarea urbe turris Stratonis : nam Herodes contra adventum Augusti (de quo sibi suæque regni tyrannidi timebat) construxit de albo marmore portum et turrim, quæ Jerosolymæam, alias

Turrim David dictam, longe supereminet, ædificavit, Josepho attestante, qui ait: « Turrim fabricavit, eamque Antoniam dixit. »

Ex altera parte Jerusalem, aliquantulum versus meridiem, est civitas Hebron, quæ quondam erat metropolis Philistinorum et habitaculum gigantum, distans a sancta civitate per dietam unam: hæc ipsa erat in tribu Juda, deinde civitas sacerdotalis et refugii, sita in agro illo in quo plasmator Deus omnium patrem nostrum Adam plasmavit et spiraculum vitæ illi inspiravit.

Hebron Kariath-Jarbe dicitur, quod Sarracenicæ sonat *civitas quarta*, nempe *Cariath* civitas, *Arba*, quarta, eo quod quatuor patres illi reverendi in spelunca duplici in ea fuerint sepulti, scilicet Adam, Abraham, Isaac et Jacob, et eorum uxores quatuor, nempe Eva mater nostra, Sara, Rebecca et Lia. Est autem Hebron juxta vallem Lacrymarum sita. Vallis Lacrymarum ex eo dicta quod centum annis in ea luxerit Adam filium suum Abel. In qua, monitus postea ab angelo, cognovit uxorem suam, ex qua deinde genuit filium suum Seth, de cujus postea stirpe et tribu Christus fuit oriundus.

Secundo milliario ab Hebron sepultura est Lot, nepotis Abraham. In Hebron habetur ager quidam Gebal, cujus gleba rubea est; hæc ab incolis effoditur, et comeditur et per Ægyptum venalis asportatur, utpote quæ in multorum salutem pro specie charissima venditur. Prædictus ager in quantum late et profunde effossus est, in tantum Dei dispositione, anno finito, redintegratus reperitur.

Juxta Hebron mons Mambre, ad cujus radicem terebinthus illa quæ *dirps* vocatur, id est ilex aut quercus, secus quam per multum temporis mansit Abraham, sub qua tres angelos vidit, et unum adoravit, hospitioque prout dignius potuit, suscepit fovitque. Hinc prima credendi via aperta est. Ilex prædicta ex tunc usque modo ad tempus Theodosii imper., testante Hieronymo, suum esse dilatavit, et ex illa hæc fuisse perhibetur quæ in præsentibus videtur et chara habetur. Quæ licet modo arida sit, medicabilis tamen esse probatur; et quidem præcipue in isto, quod si quis equitans de ea aliquid secum detulerit, non facile animal suum confundatur.

In Hebron primo applicuerunt se, causa explorendæ terræ promissionis, Josue, et Caleph, et eorum socii decem. In Hebron regnavit David annis septem et medium. Demum decimo ab Hebron milliario lacus Asphaltitis, qui et mare Mortuum dicitur, contra orientem est. Vere mortuum ex eo quod nihil mortuum recipit. Alias et mare diaboli dici consuevit, utpote quod instinctu ejus illæ civitates celeberrimæ Sodoma, Gomorrha, Sephon et Adama, perseverantes in turpitudine sua, sulphure concremante, miserime in lacum illum subversæ fuerint.

Supra lacum in accubitu Judææ Segor est, quæ

A et Bala vel Zara vocatur. Et hæc quinta de civitatibus illis, precibus Lot de subversione conservata, usque nunc ostenditur, et modo glorioso nomine Palmaria dicitur. In exitu Segor uxor Lot, ut nihil lætum sine admisto tristi est, in effigiem salis est immutata, cujus prodigii adhuc vestigia apparent. Supra ripam maris prædicti multum aluminis ab incolis reperitur et colligitur, nec non et bitumen ex mari extrahitur, quod Judaicum appellatur, multis necessarium. Segor autem, ut diximus, modo a compatriotis oppidum Palma seu Palmaria vocatur.

Supra lacum Asphaltitis, in descensu Arabiæ, Karnaim spelunca in monte Moabitarum, in quem Balach filius Behor Balaam adduxit ad maledicendum populo Israel; hic mons propter vehemens præruptum excisus vocatur. Cæterum lacus Asphaltitis Judæam ab Arabia dividit. Arabia tempore filiorum Israel solitudo erat, seu desertum illud, aut eremus, terra invia et inaquosa, in qua detinuit Dominus populum suum quadraginta annis, pluens illis manna ad manducandum, aqua de petra durissima producta.

In Arabia hac mons Sinai, in quo Moyses quadraginta diebus totidemque noctibus omnis cibi expers moratus erat; in quo loco deinde Dominus Moysi legem dedit, proprio digito suo scriptam in tabulis lapideis. In Arabiæ valle percussit Moyses bis silicem, qui percussus duos aquæ rivulos populo Dei reddidit, de quibus adhuc hodie tota illa, antehac inaquosa, terra irrigatur.

C In Arabia præcessit filiis Israel columna ignis per noctem, nubes vero eos vallavit diebus singulis. In Arabia Helim est, ubi filii Israel castrametati, nempe locus ille in deserto, ubi dicti filii Israel duodecim fontes et septuaginta palmas, quando de mari Rubro exhibant, reppererunt. In Arabia quadraginta mansiones filiorum Israel sunt. In Arabia mons Horeb, in quo sepultus Aaron requiescit. In Arabia mons Abarim, in quo Dominus Moysen per angelos sepelivit, ejus tamen nusquam apparente tumuli vestigio. In Arabia mons ille regalis, quem dominus Balduinus primus (1), rex Francorum in Jerusalem, ad terram Christicolis subjugavit, et ad tuendum regnum David firmum reddidit.

D Cæterum Arabia jungitur Idumææ in finibus Bostrom. Idumæa tamen sub Syria, Syriæ autem caput Damascus. Idumæam et Phœniciam dividit Libanus. In Phœnicia est Sors, seu Syris, dicta Tyrus, Phœnicum nobilissima civitas metropolis, quæ Christum per maritima ambulanti recipere noluit. Quæ et divina testante pagina martyres Deo plurimos reddidit, quorum Dei solius scientia numerum collegit. Insuper Tyrus originem [Origenem?] tumultum celat. Ante Tyrum lapis ille marmoreus haud modicus super quem sedit Jesus, a tempore Christi usque ad expulsionem gentium ab urbe semper illæsus, sed deinde a Francis et Veneticis fractus.

(1) Id est primus hujus nominis, inter reges Hierosolymæ secundus.

Supra vero residuum illius lapidis in honorem Salvatoris quædam ecclesia constructa est.

Octavo milliario a Tyro, contra orientem, supra mare, Sarphen est, quod dicitur alias Sarepta Sidoniæ; in quo quondam habitavit propheta Domini Elias. Hic resuscitavit filium viduæ, Joanam videlicet, eo quod vidua prophetam Domini benigne foverit et paverit.

CAPUT V.

Sidon, Berythus, Damascus, Arphat, Huss, Suita, Thema, Naamon, mons Seir et Libani, Farfar et Abbana fluvii, Paneas oppidum, Dan fons, Medan, Jor, Betsaida, Corozaim, Cedar.

Sexto milliario a Sarphen, Sidon egregia jacet civitas, ex qua Dido, quæ in Africa Carthaginem condidit, oriunda. Sexto decimo milliario a Sidone Berytus opulentissima civitas. In Beryto quædam Salvatoris nostri imago, haud multum post passionem ejus, a quibusdam Judæis sub Crucifixi effigie ignominiose et ridiculose posita sanguinem sudavit et aquam: quæ causa fuit ut Sidoniorum multi, in verum Jesum crucifixum credentes, sacrum baptismi lavacrum susceperint. Quicumque etiam ex stilla dictæ imaginis peruncti fuerunt, sani fiebant, a quacunque detinebantur infirmitate. Denique et Arphat urbs est Damasci. Jam fusius de Damasco.

Damascus est caput Syriæ, et reverenda metropolis illius. Hanc construxit Eliezer, servus Abrahamæ, in agro illo in quo Cain occidit Abel fratrem suum, Damascum habitavit Esau; hinc et Seyr et Edom dicitur, nam Seyr pilosus, et Edom rubeus, seu rufus interpretatur. Ab Edom tota terra illa vocatur Idumæa; de qua in psalmo: *In Idumæam extendam calceamentum meum.* Et iterum alius propheta: *Quis est iste qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra? Est autem de Edom quædam pars terræ illius Huss, ex qua beatus Job; quæ et Suita: hinc de ea dictus Baldat Suites.* In qua et Thema metropolis Idumææ; ex hac Thema Eliphaz Themanites; in qua et Naamon oppidum: in quo Sophar Naamaites: hi tres consolatores Job.

In Idumææ finibus, secundo milliario a Jordane, fluvius Jacob, quo transvadato a Jacob, cum rediret a Mesopotamia, luctatus est cum angelo, qui deinde ei nomen Jacob mutavit in Israel, eumque tacto femore claudicare fecit. In Idumæa mons Seyr, sub quo Damascus. Secundo milliario a Damasco est venerabilis locus iste in quo Saulo, postea dicto Paulo, Christus apparuit dicens: *Saule, Saule, quid me persequeris?* In quo loco Saulum non modicum lumen de cœlis circumfulsit. In Damasco baptizavit Saulum Ananias, nomen ei Paulus imponens. De muris Damasci demissus fuit Paulus, persecutorum rabiem veritus.

Libanus interpretatur candor, hinc in Canticis cant.: *Veni de Libano, columba mea.* Ad radicem montis Libani oriuntur Farfar et Abbana, fluvii Damasci. Sed montes Libani et planities Archados transfluit Abbana, magno se mari copulans finibus

A illis, in quibus beatus Eustachius uxore sua privatus et a filiis desolatus recessit. Farfar per Syriam tendit ad Antiochiam, labens secus muros ejus; decimo abhinc milliario in portu Solim, portu scilicet Sancti Simeonis, Mediterraneo se mari commendat. Antiochiæ primo sedit sanctus Petrus apostolus, septem annis, pontificali decoratus infula. Ad radicem Libani Paneas civitas sita est, alias Cæsarea Philippi dicta.

Porro item ad radicem Libani oriuntur Jor et Dan, illi duo fontes de quibus, ut supra meminimus, sub montibus Gelboe Jordanis conficitur. A montibus Gelboe usque ad lacum Asphaltitis vallis est illa per quam labitur Jordanis; et hæc vallis vocatur, ut diximus, prægrandis seu campestris, quæ ex utraque parte vallatur continuis montibus a Libano, usque ad desertum Pharan. Dividit autem Jordanis Galilæam et Idumæam, et terram Bostrom, quæ et Idumææ secunda metropolis. Cæterum Jordanis descensus interpretatur.

Fonticulus Dan ab ortu suo subterraneum ducit gurgitem suum usque ad Medan, planitiem illam in qua, aductis aquis, satis patenter suum foras emit tit alveum. Planities autem illa ideo Medan vocatur eo quod Dan et illa medius sit. Sarracenicæ quidem sonat platea illa Medan, Latine autem platea; iorum vero vocatur Medan, eo quod intrante æstate innumerabilis ibi populus secum omnia deferens venalia convenit; et insuper ingens Barthorum [Parthorum?] et Arabum multitudo ad tuendum populum, et ad pascendos greges suos in pascuis illis per totam æstatem demoratur. Medan componitur ex med et dan. Med, Sarranice, aqua; dan, fluvius. Ex prædicta planitie Dan se reddens in fluvium Suetam seu Suitam peragratur, in qua pyramis beati Job adhuc superstes a regibus et gentibus solemnis habetur.

Denique Dan contra Galilæam gentium se obliquans, sub urbe Cedar, penes medicabilia balnea, Spineti plana transfluens Jor copulatur. Jor haud longe a Paneas lacum illius loci reddit, facitque ex se; postea mare Galilææ inter Bethsaidam et Capharnaum ex eo sumit exordium. A Bethsaida Petrus et Joannes, Andreas et Jacobus Alpei.

Sexto milliario a Bethsaida est Corozaim, in qua Antichristus seductor orbis nutrietur. De Corozaim et Bethsaida ait Jesus: *Væ tibi, Corozaim! væ tibi, Bethsaida!* Sexto milliario a Corozaim est Cedar excellentissima civitas, de qua in psal.: *Habitavi cum habitantibus Cedar.* Alias Cedar interpretatur in tenebris.

CAPUT VI.

Capharnaum, locus Mensæ, Magdatum, Tiberias, Bethulia, Dothaim, Carnarium Leonis, mons Modin, Diospolis, Tecua, Jericho, Sichem, mons Offensionis, natatoria Siloe, quercus Rogel, vallis Josaphat.

Capharnaum in dextera maris civitas illa est in qua Jesus filium centurionis sanavit, de quo et ipse ait: *Non inveni tantam fidem in Israel.* In civitate

hac Capharnaum multa signa fecit Jesus, docens in A Synagoga. Tandem Capharnaum interpretatur *villa pulcherrima*, seu magis *filia pulchritudinis*; quæ nobis significat sanctam Ecclesiam, ad quam cuncti qui de Libano, id est de candore virtutum, veniunt, ab ea et in ea lucidiores redduntur.

Secundo milliario a Capharnaum descensus illius montis est in quo Dominus sermocinatus est ad turbas, et instruxit apostolos suos, docens eos; in quo et leprosum Dominus sanavit. Milliario abhinc, id est a descensu montis illius, est locus ille in quo Jesus quinque hominum millia ex quinque panibus et duobus piscibus pavit. Unde locus ille *Mensa* vocatur, quod idem est ac locus refectionis. Huic loco subjacet ille in quo Christus suis discipulis apparuit, comedens cum eis partem piscis assi, supra mare, quod idem Dominus sicco pede perambulavit, cum circa quartam noctis vigiliam Petro et Andreae piscantibus apparuit; ubi et Petro supra mare ad eum ire volenti et mergenti Christus dixit: *Modicæ fidei, quare dubitasti?* et ubi alia vice, suis discipulis periclitantibus, mare quietum reddidit.

Secundo milliario a Genesareth oppidum Magdalum, a quo Maria Magdalena. Hæc autem regio alias vocatur Galilæa gentium, et sita est in tribu Zabulon et Nephthalim. In superiori hujus Galilææ parte viginti fuere civitates quas rex Salomon Hiram regi Tyri, amico suo, dono dedit.

Secundo milliario a Magdalo Chyneret civitas, quæ et Tiberiadis, a Tiberio Cæsare cognominata; quam in juventute sua Jesus frequentare solebat. Quarto milliario a Tiberiade Bethulia civitas, ex qua Judith, quæ pro gente sua salvanda satis astute peremit Holofernem in obsidione urbis. Quarto item milliario a Tiberiade contra meridiem est Dothaim, in quo Joseph fratres suos greges pascentes reperit, quem et ibi ex odio Ismaelitis in Ægyptum vendiderunt.

Ante portam Jerusalem quæ respicit ad occasum, saxis obrutus beatus Stephanus protomartyr occubuit, et sepultus, cum ex loco martyrii in Sion fuisset translatus, inter Nicodemum, et Gamalielelem, et Abibon: postea Constantinopolim, ad ultimum demum Romæ beato Laurentio contumulatus: unde hic in tumulo versus:

Quem Sion occidit, nobis Byzantia misit.

Ante portam Jerusalem, juxta lacum qui respicit meridiem, cavea illa videtur, in quam Leo quidam, jussu Dei omnipotentis, martyrum fere duodecim millia sub Cosroe perempta, detulit nocte; unde et Carnarium Leonis dicitur.

Sexto milliario a Jerusalem, contra meridiem, via est quæ ducit Ramatha, et mons Modin, ex quo loco oriundus Mathathias, pater Machabæorum, in quo et sepulti quiescunt, adhuc apparentibus tumulis. Octavo milliario a Modin, via quæ ducit Joppem, Lidda, quæ et Diospolis, in qua corpus beati Georgii sepultum fuisse manifestatur, milliario a Ramatha distat.

Tertio milliario a Bethlehem Tecua oppidum, ex quo Amos, qui et ibi sepultus est.

Quarto milliario a Jerusalem, contra austrum, oppidum illud in quo morabatur Zacharias tunc temporis, cum mater Jesu Maria festinans, jam habens in utero suo Filium Dei venit ad salutandum Elisabeth cognatam suam, gravidam de Joannè filio suo; quem et ibi natum fuisse perhibent.

Tertio decimo milliario ab Jerusalem, contra boream, est Jericho, ex qua Raab, meretrix illa quæ hospitio exceptos quatuor exploratores filiorum Israel liberavit, celavit et pavit. Ex qua Zachæus, statura pusillus, audiens Jesum per partes illas deambulans, sycomorum arborem ascendit ut Jesum videret et cum eo loqueretur, se judicans et petens veniam. Ex qua et pueri illi qui beatum Eliseum Jerosolymam ascendentem deriserunt, dicentes: *Ascende, calve, ascende, calve, etc.*

Secundo milliario a Jerusalem via est quæ ducit Sichem, et mons Gabaoth in tribu Benjamin.

Milliario a Jerusalem, in accubitu montis Oliveti, mons Offensionis et Continuus. Dividit autem eos via quæ de Josaphat per Bethphage ducit Bethaniam; eapropter dictus mons Offensionis quod in eo rex Salomon idolum posuerit Moiloch, adorans illud.

Haud procul Jerusalem sub Salomonis regia, in accubitu in valle Josaphat, est natatoria Siloe, ad quam cæcum ab eo illuminatum misit Jesus, ut in ea lavaret oculos suos. Qui abiens lavit et vidit. Ergo Siloe interpretatur *missus*. Non ad eandem aquam Naaman princeps Syriæ missus est, sed ad Jordanem, ab Eliseo propheta, ut in eo ter lotus curaretur a lepra. Quam aquam ipse Naaman intuens, quasi cum indignatione intulit: *Nunquid Farsar et Abbania, nostræ provincie flumina, longe meliora sunt isto?* Tandem tamen monitis servi sui consentiens, mandatum prophetæ implevit et curatus est.

Siloe secundum traditionem Syriorum ex Silo manare dicitur. Siloe gurgitem suum cum silentio ducit, quia subterraneum. Juxta Siloe existit quercus Rogel sub qua beatus Josias sepultus quiescit.

D In valle Josaphat sepultus fuit beatus Jacobus Alphæi, qui de templo, ut supra diximus, præcipitatus fuit. Est adhuc in eadem valle pulchra capella in qua sepulturæ ejus indicium manet, cum his inscriptis versibus:

*Urgent Alphæi natum sine lege Judæi,
Causa necis fit ei, nomen amorque Dei.
Alphæi natus de templo præcipitatus
Huc fuit allatus, et devote tumulatus.*

Verum exinde postea fuit apostolus Dei Constantinopolim translatus.

In valle Josaphat sub acuto pyramide rex idem Josaphat tumulatus fuit, a cujus nomine tota vallis sortita est nomen. Interpretatur autem *vallis judicii*, juxta illud: *Congregabo omnes gentes, etc.* Porro.

Eadem vallis ex omni parte plures habet caveas, A in quibus religiosæ personæ vitam ducunt eremiticam. Tota vallis pertinet ad cœnobium in summitate ejusdem vallis supra rivum torrentis Cedron situm, juxta hortum in quo sæpe Dominus noster cum discipulis suis solebat convenire. In hujus cœnobii crypta adhuc hodie ostenditur sepultura beatissimæ virginis Mariæ, de qua postea dicemus.

CAPUT VII.

De Bethania, Bethphage, vico Gethsemani, cœnaculo Domini in monte Sion rebusque in singulis locis memoria dignis.

Dictum est jam de duobus sigillis quæ Dominus noster, tanquam leo de tribu Juda emissus, in signato libro Joannis solvit, scilicet de Nativitate et Baptismo. Jam nunc de sigillis aliis loquamur.

Appropinquante Dominicæ passionis tempore venit Jesus Christus Dominus noster Bethaniam, sero, ante diem Palmarum. Tum in sequenti die, scilicet Dominico mane, cum ea solemnitate quam jam supra retulimus, civitatem sanctam est ingressus. Distat autem Bethania a Jerusalem per duo milliaria, et est oppidum illud in quo Simon, vel Lazarus, ut verius creditur, sæpe Christum recepit in hospitium; cui devote ministrabant Martha et Maria. In Bethania Maria Magdalena fracto alabastro unguentum pretiosum effudit causa devotionis supra caput Salvatoris in convivio recumbentis, cujus unguenti odore tota domus repleta est. Dicitur autem Maria Magdalena in eodem loco, vel potius in alio, scilicet in domo Simonis leprosi, jam dudum, cum adhuc esset peccatrix, ducta pœnitentiæ ad pedes Domini, similiter in convivio recumbentis venisse, et suis lacrymis pedes Jesu Christi rigasse, crinibusque suis extersisse, et alio quodam, scilicet compunctionis unguento unxisse, et sic peccatorum suorum veniam apud Dominum promeruisse. Unde cum sacra in Scriptura alicubi reperiat, aliam Mariam ad pedes ejus accessisse, aliam caput Domini inunxisse, etc., doctores Ecclesiæ sanctæ ita sensum exponunt: nempe aliam, id est alteram, seu alteratam Mariam, quia ibi, et usque tunc peccatrix, in amaritudine pœnitentiæ, hic jam justificata cum devotionis exultatione accessit. Est tamen quædam ecclesia infra muros sanctæ civitatis juxta Sanctam Annam, versus septentrionem, prope muros urbis in honore sanctæ Mariæ Magdalene consecrata; quo loco habitant monachi Jacobitæ, qui asserunt ibi domum fuisse Simonis leprosi, qui invitavit Dominum nostrum ad convivium, in quo supervenit Maria Magdalena, procidens ad pedes Jesu, quos lacrymis rigavit, et osculatos crinibus deterisit, ungens unguento. Hoc, inquam, quidem dicti loci monachi asserunt, et id ipsum loco in pavimento, crucis forma signato, ubi venit Maria ad pedes Jesu, et in pictura tabularum sic fuisse comprobant, ostendentes insuper adhuc capillum ejusdem Mariæ, qui continetur in vasculo vitri perspicui, repertus ibidem.

Dicunt ad hæc quoque aliam fuisse Mariam, quæ soror erat Lazari et Marthæ, quæ in Bethania, quod oppidum illorum trium erat, fracto alabastro pretiosum unguentum fudit super caput ejusdem Domini nostri. Cujus sepulturam adhuc hodie in tabaria dicunt apparere, corpore ipsius ibidem sepulto. Fatentur autem corpus Mariæ Magdalene in partibus nostris apud Virzlacum [Vizeliacum] sepultum quiescere. Verum hoc utique illi duntaxat affirmant, sicut ipse præsens audivi; sed, ut diximus, unam eandemque quæ unxit pedes et caput Jesu, dicunt fuisse Mariam, et eandem Lazari sororem, et quandoque peccatricem. Interim tamen lectio sancti Evangelii de hoc eodem facto valde est implicita, et etiam diligentem auditorem reddit dubium de hoc, B an scilicet Simon leprosus in Bethania habuerit hospitium, et quod invitaverit Dominum; quod tamen non videtur idoneum, cum dictum et scriptum sit quod totum illud oppidum Bethania fuerit Lazari et sororum suarum. Et si idem Simon habuerit alibi hospitium, et forte in præmonstrato loco, necesse est dicere quod tunc vice prima non solum pedes, sed etiam caput Jesu dicatur Maria unxisse, ut ex ipsius Domini verbis in Evangelio dicentis: *Simon, introivi in domum tuam, etc.*, potest intelligi. Alia vero vice in Bethania tanquam in domo sua eadem Maria tantum caput ejus unxit, fracto super ipsum alabastro. Unde in Evangelio: *Cum esset Bethaniæ Jesus, etc.* Si quis de his amplius velit certiorari, C veniat ipse, et a prudentioribus incolis terræ hujus ordinem et veritatem rei gestæ inquiret. Nam in aliqua scriptura nec tantum de his reperi. Inter eandem Bethaniam et summitatem montis Oliveti, tanquam in medio, erat Bethphage, vicus quidam sacerdotum, cujus ad indicium adhuc exstant quasi turres duæ lapideæ, de quibus est una ecclesia.

In pede montis Oliveti versus civitatem, ubi modo ostenditur sepultura beatæ Mariæ Virginis, erat viculus qui dicebatur Gethsemani.

Appropinquante, ut diximus, Domini passione, post Lazari resuscitationem, die Palmarum Jesus venit Jerosolymam; eadem die solemnitate jam dicta peracta rediit ad Oliveti montana, moraturus ibi usque ad feriam quintam; in qua facturus erat una cum discipulis suis cœnam Dominicam in qua veteris testamenti terminum et novi testamenti initium poneret. Discipulis ergo suis inquirentibus ubi velit sibi Pascha fieri, misit ex eis quosdam in civitatem, ut venirent et præpararent sibi habitaculum, vel locum ad complenda hujusmodi sacræ cœnæ sacramenta idoneum; de quo plenius in Evangelio: *Ite in civitatem, et invenietis hominem amphoram aquæ bajulantem; sequimini eum, etc.* Hoc cœnaculum in monte Sion est inventum, in loco in quo Salomon quondam egregium dicitur construxisse ædificium, de quo in Canticis cant.: *Ferculum fecit sibi rex Salomon, etc.* Cœnaculum illud in superiori parte grande et latum erat, in quo propter mysterii rationem Dominus noster cum discipulis suis.

dicitur cœnasse; ubi et proditorem suum cauta indicavit descriptione, reliquos confortans de instante sibi passione, et dans eis sub specie panis corpus suum ad manducandum, et sub specie vini sanguinem suum ad bibendum: *Quotiescunque*, etc., dicens.

Facta jam in superiori parte ejusdem habitaculi cœna, verisimile est ex ejusdem mysterii ratione, Dominum nostrum in inferiori domus parte humilitatis exemplum in lavatione pedum discipulorum ostendisse; sive mavis hoc ante cœnam vel post factum fuisse, ut quædam expositio innuit super illa Joannis in Evangelio verba: *Et facta cœna surrexit*, etc. Sive ergo hoc ante vel post cœnam factum sit, parum refert; sed hoc vel scire juvat quod diversitatem loci vel hodie adhuc descriptio rei gestæ in ecclesia montis Sion innuat. Nam in sinistra parte ejusdem ecclesiæ, in loco superiori, depicta apparet cœna, in inferiori autem, scilicet in crypta, lavatio pedum discipulorum ostenditur exhibita. His itaque consummatis mysteriis orationis causa cum discipulis suis rediit ad montem Oliveti, in cujus montis pede et accubitu dimittens discipulos suos solus secessit ab eis, quantum jactus est lapidis. Hic oravit ad Patrem suum dicens: *Pater, si fieri potest*, etc., ubi et ex tremore carnis sudorem fudit quasi sanguineum; et ad discipulos suos reversus, et inveniens eos dormientes, specialiter Petrum increpavit dicens: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum*, etc. Et iterum: *Dormite jam, et requiescite*, etc. Sic usque tertio in eodem locum ab eis secedens, et easdem preces Deo Patri suo porrigens, tandem secundum quod homo, confortatus ab angelo est, et a seipso, secundum quod Deus, tertio reversus ad discipulos dixit: *Vigilate et orate*.

Istorum locorum distinctio, videlicet, ubi discipuli remanserant, et ubi Dominus oraverat, manifeste in valle Josaphat apparet; nam juxta majorem ecclesiam, in qua sepultura beatæ Mariæ virginis, de qua postea dicemus, adhuc hodie exstat, in dextera parte, capella cum caverna in qua tristes et dormitantes remanserant discipuli, Domino post passionem suam ter veniente, et ter recedente ab eis; hoc adhuc indicat ibidem pictura existens.

CAPUT VIII.

De ecclesia Salvatoris, prætorio Pilati, turri Davidica, et monte Calvariæ.

Locus vero ubi Dominus oravit circumdatus est nova ecclesia, quæ dicitur ecclesia Salvatoris; in hujus ecclesiæ pavimento eminent tres non operati lapides, velut rupes quædam. In his dicitur Dominus orasse et ter genu flexisse. Quare hi lapides apud Christi fideles in hodiernum usque diem in maxima devotione et veneratione habentur. Ad paulo ante dictam cavernam Dominus noster, noscens Judam cum turbis appropinquare (Judas enim; aliis discipulis post cœnam cum Domino remanentibus, solus abiit ad Judæos, tractans cum eis de

A proditorem et traditionis Magistri sui mercede, patris et acceptis triginta argenteis, aggressus est infandum scelus), hoc, inquam, sciens Jesus, in eadem caverna illa dixit discipulis suis: *Surgite, eamus, ecce appropinquavit*, etc. Sic egressus Gethsemani, per osculum Judæ traditus, et a transmissa cohorte exinde cognitus, ab iis detentus, vinctus et deductus est. Verumtamen in præfata caverna ostenduntur quinque foramina in uno lapide, tanquam per quinque digitos manus Domini impressa. Domini dico, sed jam capti, atque a persecutoribus violenter tracti, ac si in eodem illius loci lapide sese voluisset retinere.

Quidquid autem de hoc sit, nos procul dubio scimus eum majoris potestatis et virtutis ampliora facere potuisse. Traditus itaque Dominus noster suo a discipulo, captus et ligatus a milite Romano, reductus est ad montem Sion, ubi tunc erat prætorium Pilati, nuncupatum *Lithostrotos*, Hebraice autem *Gabatha*. Tunc enim temporis optima pars et fortitudo totius urbis erat in altitudine ejusdem montis, sicut etiam turris David, quæ erat specula et tutamen reliquæ civitatis, esset in eo elevata; et hinc ratione maternæ generationis, et procurationis seu potius protectionis, inferior ejusdem civitatis pars dicitur filia ejus; secundum istud: *Dicite filiæ Sion*, etc. Postea autem destructa ibidem civitate, et in alium locum, ubi nunc exstat, translata ac sub Ælio imperatore ædificata, idem quoque mons in sua celsitudine valde est humiliatus et adæquatus, turre et aliis ædificiis, et fortalitiis exinde dejectis, ne ex eodem loco novæ urbi cum tempore hostis noceret.

Interim tamen adhuc hodie ostenditur locus ille, ubi et prætorium et turris David exstiterunt. Tunc temporis quoque versus meridiem in monte Sion illud grande ædificium fuit, ubi Dominus cum discipulis suis ultimam cœnam manducavit. Juxta dictum ergo prætorium Pilati, versus orientem, erat atrium, seu potius carcer, in quo vinctus detinebatur Jesus, et tota nocte illa inter mille sarcasmos, opprobria et ludibria a custodibus militibus et Judæorum principibus asservabatur, donec maturo mane eum judicio sisterent. In hoc ipso prætorio Petrus ter negavit Dominum ante galli cantum. Ubi deinde audito galli cantu, et Domino eum respiciente, pie reminiscens verbi suavissimi Magistri sui, vere pœnituit, amare flevit, et in cavernam, quæ modo *galli cantus*, vulgariter vero Galilæa appellatur, refugit.

Porro, ut cætera, quæ tunc in Sion aut erant aut contigerant absolvamus, memoratu dignum est quod Dominus Jesus post resurrectionem suam in Sion suis discipulis apparuerit. Unde in testimonium ejus hi versus in dextero latere ecclesiæ ibidem appositi leguntur.

*Christus discipulis apparuit hic Galilæis
Surgens; propterea locus est dictus Galilæa.*

In via qua de Sion descenditur in vallem Josaphat,

sub porta montis Sion, super sæpe dictam cavernam est ecclesia ædificata, quam hodie incolunt Græci monachi.

Jam iterum ad vinctum Jesum redeamus. Facto itaque mane, judicio iniquo innocens Christus ad mortem damuandus, ante prætorium in loco quodam flagellatur, alapis cæditur, conspuitur, veste rubra in ludibrium regii tituli quem de Judæis sibi attribuerat, induitur, spinea corona pungitur, et verbo, nefandum dictu! spurcissime tractatur. Quod indicat versus ad eundem postea locum appositus, ita loquens :

Iste coronatur, quo mundus jure regatur.

Eundem locum designat capella ante majorem Ecclesiam Sion, versus Boream sita, continens pictam historiam rei cum hac inscriptione :

Sanctus sanctorum damnatur voce reorum.

Pro servis bellum patitur Deus, atque flagellum.

Hæc bona crux Christi Simoni subvenit isti;

Non vehit hanc gratis, quæ dat bona cuncta beatis.

Ab eodem loco post sententiæ crucis, et damnationis in Jesum prolatam, crucem ad hoc præparatam imposuerunt humero Domini, ut bajulans sibi crucem, hanc usque ad locum patibuli sibi deferret. Ex tunc adimpleta est Isaiaë prophetia : *Et factus est principatus ejus super humerum ejus, etc.* Cum vero defatigatus Jesus ob gravem crucis molem trahendam retardaretur in eundo, et huic pene esset oneri impar, supervenit quidam Cyrenæus; hunc angariaverunt eandem crucem portare juxta ad Calvariæ locum.

Erat tunc temporis juxta situm antiquæ urbis, locus Calvariæ extra civitatem, qui erat pro capitalis sententiæ damnatis destinatus. Hic locus ex damnatorum ad mortem decalvatione, ex abrasis eorum crinibus, ex consumptis lenta aura eorum capitibus, etiam carne denudatis, et tamen non in terram defossis dicebatur, et erat certe Calvariæ locus : vel demum, quod ideo tale sortitus sit nomen, quod in eo rei decalvabantur, id est damnari solebant. Idem vero locus, qui et Hebraice *Golgotha*, erat in edita rupe, sicut et hodie passim extra civitates edita, conspicua, et eminentiora loca supplicio damnatorum sunt destinata. Interim, dum in eadem rupe pro crucifixione omnia adaptarentur, Dominus noster in quodam a Calvaria remoto loco, qui tunc, utpote extra montem positus, campestris erat, vinctus quasi in carcere servabatur; hic ipse locus nunc modum capellæ repræsentat, et adhuc carcer Domini vocatur, et est recte in opposita parte Calvariæ in sinistra absida ecclesiæ. Alii tamen aliter de eodem sentiunt loco, sicut præsens audivi.

Postea in loco Calvariæ Pilati jussu Judæorumque impulsu Dominum nostrum tunica exutum, felle et aceto potatum, milites Romani crucis patibulo affixerunt. In quo, dum pateretur Jesus, Joannes matrem Jesu sibi commendatam in suam accepit potestatem, ut virgo Virginem custodiret, dicente Jesu matri suæ : *Mulier, ecce filius tuus*; demonstrationem, ut quidam asserunt, vel ad Joannem,

vel potius ad seipsum faciens; ac si diceret : *Mulier, ecce filius tuus* : hæc modo patior ex filiatione, quam ex tua contraxi maternitate; non autem ex ea habeo miracula facere. Unde et alibi in nuptiis Canæ Galilææ : *Quid mihi et tibi, mulier?* sic ad matrem. Deinde vero ad Joannem : *Ecce mater tua*, quam nempe tibi dilecto præ reliquis discipulo meo in filialis devotionis et administrationis curam commendo.

In loco Calvariæ, cum in cruce pateretur hostia mundi, latroni pendenti ad dexteram ab eo petenti veniam, stolam immortalitatis promisit. Deinde crucis in patibulo in latere dextro cordis lancea perforatus Jesus, sanguinem emisit et aquam. Ex cujus sanguinis et aquæ stilla, motu pietatis et confessionis aperti sunt oculi Longini, qui eum percusserat, ut et ipse crediderit in Christum. Domino autem nostro in crucis stipite mortuo, et animam suam sponte deponente, velum templi scissum est a summo usque deorsum : et eadem petra, cui crux erat infixæ, in ea parte qua Salvatoris sanguine tangebatur, est per medium scissa; per quam consequenter scissuram ad interiora petræ sanguis Christi defluxit. Dicunt aliqui in eodem loco Adam fuisse sepultum, et sic in sanguine Christi baptizatum. Ad cujus rei designationem asserunt quod ex hac ratione caput mortui ad crucifixi pedes appingi soleat. Sed hoc facilius asseritur, quam verum est. Nam ipsa sacra Scriptura clare testatur Adam in Hebron fuisse sepultum. Per deformem autem hominis demortui faciem, quæ subtus ad crucifixum apponitur, mors potius et ejus destructio denotatur; unde Dominus : *O mors, ero mors tua*, id est destructio tua.

Ad dexteram majoris ecclesiæ, in introitu locus quidam Calvariæ est, in cujus superiori parte scissura ejusdem petræ ostenditur, et summa veneratione recolitur, et adhuc hodie venientibus illuc cum magna pietate ostenditur. In eadem parte superiori præclaro musivo opere pulchre depicta continetur passio Christi, et sepultura ejus, cum prophetarum testimonio gestæ rei hinc inde consono.

Nota quod in dicto Calvariæ loco crux sacra cum corpore Christi fuerit in rotundo foramine petræ infixæ et stabilita, utpote, cum adhuc hoc patens foramen et sit, et videatur, adeo ut in illud multæ fidelium oblationes immittantur, præcipue ubi crux sacra stetit, et sanctissimus sanguis ex latere dextero ad dictæ petræ rimam defluxit.

Potiorum opinioni congruum esse videtur, faciem Domini in cruce pendentis, expositionis necessitate, versus orientem respexisse et fuisse. Juxta eundem locum sæpe dictum in superiori parte ad dexteram est altare modo positum et in honorem Dominicæ passionis consecratum, et totus ille locus ab eadem passione denominatur. Inferior vero pars ejusdem Calvariæ subtus continet altare, et vocatur ad Sanctum Sanguinem, quia eo usque per rimam petræ sanguis Domini dicitur defluxisse, qui locus

hodie a tergo ejusdem altaris designatus est per quamdam concavitatem ejusdem petrae, ubi dependet ampulla cum continua illuminatione.

In loco itaque Calvariae, ut diximus, tertium sacramentum est impletum, et tertium sigillum Apocalyplici clausi libri solutum. Transeamus nunc ad reliqua, et adhuc residua hujus clausi libri sigilla.

CAPUT IX.

Locus meditullii orbis terrarum, Emmaus, sepulcrum Domini, quaedam de insignibus Germanorum de Palestina meritis adversus Francos.

In medio choro Dominorum, non longe a loco Calvariae, est quidam locus, elevatione tabularum de marmore, et reticulorum ferreorum concatenatione in modum altaris designatus, infra quas tabulas in pavimento orbiculis quibusdam factis meditullium terrae esse dicunt; juxta illud: *Operatus est salutem in medio terrae.* In eodem quoque loco post resurrectionem suam asserunt Christum apparuisse Mariae Magdalenaë. Quare hic locus in magna veneratione habetur, lampade etiam intus jugiter ardente. Affirmant insuper quidam, quod in eodem quoque loco Joseph corpus Jesu a Pilato impetraverit, quod corpus deinde Joseph eadem die, id est feria sexta, de cruce deposuit, lavit, reverenter pretiosis unguentis, liquoribus ac aromatibus condidit, in syndone munda involvit, et hinc haud longe sepelivit in horto in monumento, quod novum sibi de rupe sculpserat. Jesus interea in cruce pro nobis mortuus descendit ad inferos, ad liberandos patres. Et per hanc ad inferos descensionem quartum sacramentum, seu libri Apocalyplici sigillum a Christo apertum et solutum esse dicimus.

Quod quintum sigillum, seu clausi Apocalyplici libri mysterium ac sacramentum concernit, illud Christus de triumphata morte gloriose resurgens aperuit. In eodem itaque loco sepulturae surrexit Dominus vere a mortuis, leo de tribu Juda, morte subacta. Ibi etiam angelus Domini sanctis mulieribus apparuit, Jesumque vere die tertia resurrexisse a mortuis nuntiavit, inquiens: *Ite, annuntiate fratribus, etc.* Et iterum: *Ite, dicite discipulis ejus, et Petro.* Eadem sanctae resurrectionis die ad vesperam jam inclinante, peregrini sub specie latens Christus apparuit duobus discipulis, de morte Domini in via sermonem et quaestionem habentibus, qui Eleutheropolim, id est Emmaus oppidum (quod sex milliariis ab Jerusalem contra occidentem distat), contendebant. Hunc sub peregrino habitu in hospitem receptum recognoverunt in fractione panis, qui tamen apertis eorum oculis, dubioque ex eorum mente sublato, statim iterum disparuit. Exinde omnibus apostolis, solo Thoma tunc casu absente, in monte Sion, januis clausis, apparuit, dicens: *Pax vobis.* Octavo deinde die in eodem monte et loco iterum apparuit suis discipulis una cum Thoma congregatis: et specialiter Thomae ad eximendam a dubio mentem sua vulnera palpanda obtulit: quo facto

Thomas intulit: *Dominus meus et Deus meus!* Hæ apparitiones Christi resurgentis per picturam demonstrantur in loco montis Sion, scilicet in crypta majoris ecclesiae, ubi etiam depingitur Dominus noster pedes suorum discipulorum lavisse, cum manifesta utriusque facti descriptione. Post resurrectionem etiam secus mare Tiberiadis, et in mari ter discipulis suis Jesus se manifestavit: et præter hæc alibi multoties ad plenam et indubitam probationem suæ resurrectionis jam factæ, et nostræ in carnem resurrectionis adhuc futuræ.

Cæterum dispositio monumenti, in quo est sepulcrum Domini, potest ita depingi. Nempe hujus monumenti locus fere rotundam habet formam, intus musivo opere decoratam. Hujus ad introitum ab oriente parvum ostiolum patet, ante quod est protectum, seu porticus quadrata cum duabus januis. Per unam harum intromittuntur ad sepulcrum monumentum ingressuri; per alteram dimittuntur egressuri. In eo quoque protecto resident custodes sepulcri. Et demum tertium habet ostium versus chorum. Eidem monumento ab occidente, videlicet ad caput sepulcri forinsecus appositum est altare cum quadam quadrata superædificatione, cujus parietes tres de reticulis ferramenti pulchre oppositis, et vocatur illud altare ad sepulcrum Domini. Idem monumentum satis amplum habet super se quasi ciborium rotundum, et superius de argento coopertum, in altum elevatum, versus foramen illud amplum in majori illo ædificio superius patulum: quod ædificium circulariter cum forma rotunda circa monumentum satis amplum, in extremo habet continuum, parietem, diversis imaginibus, pluribusque lampadibus illuminatum. In strictiori ambitu ejusdem majoris ædificii octo columnæ marmoreæ rotundæ, et totidem bases quadratæ, totidem tabulis quadratis marmoreis forinsecus ornatae, et circumquaque erectæ sustinent molem superiorem sub tecto, quod, ut diximus, patulum est in medium.

Diximus quod columnæ circulariter cum prædicto numero sint appositæ: sed modo versus orientem mutata est earum dispositio et numerus, propter adjectam novæ ecclesiae fabricam, utpote ad quam inde est transitus. Continet autem illud novum, et de novo additum ædificium latissimum, spatiosumque chorum dominorum, et satis longum amplumque sanctuarium, in quo majus altare in honorem *anastasis*, id est sanctæ resurrectionis consecratum est, quod et superius apposita pictura in opere musivo decenter declarat. Continetur enim in ea imago Christi, contractis inferni seris resurgentis, et antiquum patrem nostrum Adam inde extrahentis. Extra hoc altaris sanctuarium, et intra claustrum ambitum satis latum spatium est, circumquaque tam per hoc novum, quam per antiquum præfati monumenti ædificium processioni idoneum: et fit hæc processio singulis Dominicis noctibus, a Pascha usque ad Adventum Domini in vesperis ad sanctum sepulcrum cum antiphona: *Christus resurgens, etc.* Cujus an-

ti phonæ textus etiam extra in extremo margine monumenti litteris in argento elevatis continetur, Finita ea antiphona cantor statim incipit: *Vespere autem*, etc. cum Psalmo *Magnificat*, et cum collecta de resurrectione: *Omnipotens, sempiternæ*, etc. præmisso versiculo: *Surrexit Dominus NB. de hoc sepulcro*. Similiter per hoc integrum tempus, scilicet a Pascha usque ad Adventum omni die Dominico missa: *Resurrexi*, nempe de Resurrectione celebratur.

In capite etiam ejusdem ecclesiæ novæ versus orientem juxta claustrum Minorum, est locus in profundo, per modum cryptæ, cum magna satis serenitate, in quo regina Helena crucem Domini dicitur reperisse, hinc in ejusdem sanctæ Helenæ honorem ibidem continetur altare consecratum. Et hæc regina majorem sacri ligni partem secum detulit Constantinopolim: reliqua vero pars Jerosolymis relicta diligenter et reverenter asservatur in quodam loco, in alterâ parte ecclesiæ, ex opposito loco Calvariæ.

Ejusdem loci, licet sanguine Christi ibidem copiose effuso jam ex tunc consecratus et sanctificatus fuerit, tamen in modernis temporibus (licet ex superabundanti) facta est a viris venerabilibus consecratio quinta decima die Julii. Cujus testimonium tales versus deaurato opere ibidem conscripti exhibent.

*Est locus iste sacer sacratus sanguine Christi;
Per nostrum sacrare sacro nil additur isti,
Sed domus, huic sacro circum superædificata,
Est quinta decima Quintilis luce sacrata.*

Eadem quoque ipsissima die, nempe 15 Julii, licet longe jam anteriori tempore, et longe prioribus annis, cum jam dudum eadem civitas sancta, sub dominatu et potestate Saracenorum diversorum generum detineretur captiva, ab exercitu Christianorum est liberata. Ad cujus liberationis commemorationem eandem diem post consecrationis renovationem cum spirituali officio reddunt celebrem in missa de cantando *Lætare Jerusalem*, etc. Majorem vero missam, seu officium solemniter celebrant de Dedicacione, quæ incipit: *Terribilis est locus*. Insuper ea dedicationis hujus ecclesiæ die, quatuor etiam altaria ibi posita fuerunt consecrata, nempe altare majus, et illud superius in Calvaria, et duo in latere ecclesiæ ex opposita ad invicem parte, unum videlicet in honorem sancti Petri, et aliud in honorem sancti Stephani protomartyris. Sequenti post annuam Dedicacionis festivitatem die solemnem faciunt tam in eleemosynis, quam in orationibus commemorationem omnium fidelium defunctorum, præcipue occasione expugnationis hujus urbis occisorum, quorum maxime sepultura apud portam Auream celebris habetur. In tertia deinde die anniversarium ducis egregii Godefridi, felicitis memoriæ, illius sanctæ expeditionis principis et magistri, ex Alemannorum stirpe oriundi, tota civitas solemniter observat, cum larga eleemosynarum in majori ecclesia distributione, ex ipsius adhuc vi-

ventis dispositione. Verumtamen, quamvis sic ibidem honoretur Godefridus noster, tam expugnatio sanctæ civitatis Jerusalem non ei, et cum eo egregie laborantibus, et exercitatus militibus Alemannis, seu Germanis, sed quasi solis ascribitur Francis, quod tamen falsissimum. Et hinc detractores nostræ gentis Germanicæ, insigne epitaphium illius famosi Wiggeri per multa fortia facta approbati, quia non poterant cum denegare esse Alemannum, deleverunt, et alterius cujusdam militis de Francia superposuerunt, sicut adhuc a præsentibus videri et notari potest. Nam ejus sarcophagus, extra in angulo quodam inter majorem ecclesiam, et sancti Joannis Baptistæ capellam, adhuc hodie exstans apparet, deleto inde nomine suo, et apposito alieno. Ad probationem et indicium despectus virorum nostrorum, et ad commendationem Francorum ad hoc monumentum tale carmen extra in latere appositum legitur.

*Anno centeno milleno quo minus uno.
Virginis a partu. Domini qui claruit ortu,
Quindecies Julio jam Phæbi lumine tacto
Jerusalem Franci capiunt virtute potenti.*

Sed contra hos merito dictorum vertitur ordo.

*Non Franci, sed Francones gladio potiores
Jerusalem sanctum longo sub tempore captam
A paganorum solvere jugo variorum
Franco, non Francus, Wigger, Gundram, Gote-
[fridus
Dux, argumento sunt hæc fore cognita vero.*

Quamvis autem dux Godefridus, et frater ejus Balduinus, qui post ipsum in Jerusalem rex est coronatus, quod ante eum dux humilitatis causa de se fieri recusavit, de nostris essent Germaniæ partibus, tamen quia nostratium paucis cum eis remanentibus, et aliis quam plurimis magno desiderio et festinatione ad natale solum redeuntibus, tota civitas tali modo ab aliis nationibus in possessionem est occupata, scilicet a Francis, Lotharingis, Northmannis, Provincialibus, Alvernis, Italis, et Hispanis, Burgundionibusque, simul cum Germanis tum in eam expeditionem venientibus. Ab his itaque auxiliantibus Christi adum copiis tota urbs sancta inhabitabatur, ut neque una simul aliqua civitatis pars, aut etiam minima platea Alemannis esset distributa et assignata, atque hinc Germanis animum ibidem remanendi non habentibus, nec urbis incolatum affectantibus, tacito Germanorum nomine a partialibus historiographis liberatio sanctæ urbis solis ascribitur Francis, qui et usque hodie cum aliis prænominatis gentibus urbi adjacenti Provinciæ dominantur. Quæ utique Christianitatis Provinciæ jamdudum suos terminos ultra Nilum versus meridiem, et ultra Damaseum versus orientem extendisset, si tanta copia Alemannorum, quanta et istorum est, adesset. Germano enim milite inde discedente, ac si robur omne Christiani exercitus discessisset, cæteræ nationes omnes parum amplius, aut nihil præstiterunt. Sed his impræsentiarum omissis, ad propositam materiam revertamur.

CAPUT X

Locus Ascensionis Domini in monte Oliveti, sepulcrum S. Mariæ Dei genitricis in valle Josaphat, etc.

Ventum est ad impletionem sexti sacramenti, et solutionem sexti sigilli, quam dicimus per Ascensionem Domini nostri Jesu Christi in monte Oliveti esse consummatam. In eo Ascensionis loco, nempe in monte Oliveti hodie exstat magna ecclesia, in cuius medio, magno foramine quodam aperto, designatur locus Ascensionis Dominicæ, ex quo loco discipulis suis aliisque viris Galilæis, una cum matre sua, præsentibus et admirantibus, in cælum nube bajula est elevatus, præmisso ad discipulos mandato, ne ab Jerosolymis discederent, priusquam Spiritum Paraclitum a Patre promissum ad plenariam sui confortationem accepissent. Quod et factum est decima ab Ascensione, quinquagesima vero a Resurrectione Domini die, videlicet in die Pentecostes, discipulis in quodam conclavi, ubi et Christus Dominus noster ultimam cœnam habuit, in monte Sion remanentibus, et impletionem dati promissi insimul expectantibus. In eodem loco hoc ipsum pictura de musivo opere in sanctuario, abside ejusdem ecclesiæ, exstans sat clare demonstrat. Nam ibi duodenarius apostolorum numerus cum ipsorum imaginibus, Spiritu sancto in forma ignearum linguarum ad capita singulorum descendente, per similitudinem picturæ continetur, cum hac epigraphe : *Factus est repente de cælo sonus*, etc.

In hac ecclesia, in introitu ejus ad dexteram altare designatur in loco cum politis tabulis de marmore in modum ciborii, ubi beatissima virgo Maria emisso Spiritu, præsentem de sæculo dicitur emigrasse. Ubi et Filius ejus Dominus noster Jesus Christus sanctissimam ejus animam, in juxta posito pariete, præsentibus apostolis in cælum assumere depingitur.

In ædificio autem eidem loco superposito per circuitum talis reperitur inscriptio : *Exaltata est sancta Dei genitrix super choros angelorum*. Insuper eadem transmigrations die corpus beatissimæ virginis Mariæ, a cunctis duodecim apostolis, ex divina dispositione tunc præsentibus, a monte Sion in vallem Josaphat est delatum, et ibidem in medio cryptæ, miro tabulatu marmoreo et egregia pictura modo insigni, honorificentissime est sepultum. Huic sepulturæ loco, licet beatissimæ Virginis corpus non adsit, egregia tam in tabulato marmoreo, ut diximus, quam in argento et auro etiam, in modum ciborii superposita est insignis structura, ubi tale carmen legitur.

*Hic Josaphat valis, hinc est ad sidera callis,
In Domino sulca fuit hic Maria sepulta,
Hinc exaltata cælos petit inviolata,
Spes captivorum, via, lux, et mater eorum.*

Hic, juxta morem Hebræorum, infra octavum beatissimi transitus diem visitato, et inspecto se-

A pulcro corpus beatissimæ Virginis non amplius est repertum. Unde pie creditur non tantum animam, sed etiam corpus ejus a dilecto Filio Jesu cum glorificatione fuisse assumptum. Quod tamen Hieronymus potius hæsitando, quam asserendo videtur ignuere in illa epistola : *Cogitis me, o Paula et Egestochium*, etc. Quidquid autem de hoc sit, nos credimus beatam virginem Mariam, ex hoc solo quod meruit suum portare Creatorem, dignam fore omni honore et beatificatione non tantum in anima, sed et in corpore : et Filium suum summe in Mariam benevolum, summeque potentem id velle et posse.

Cæterum honoratur et veneratur hæc sanctissima sepultura ad similitudinem honorificentia, quæ dilecti Filii ejus sepulcro exhibetur. In introitu ejusdem cryptæ talis pictura et scriptura cernitur :

*Hæredes vitæ Dominum laudare venite,
Per quam vita datur, mundi que salus reparatur.*

Monstratur autem sepulcrum ejus, ut ipsi nos vidimus, usque in tempus præsens in valle Josaphat, in medio ejus ecclesiæ quæ ad ejus honorem ibidem est erecta, in qua sepulta fuisse ab omnibus affirmatur.

In dextera vero ejusdem introitus imago beati Basilii episcopi ista continet.

*Matris Christi dignitate,
Et excelsa potestate
Est repertus Julianus
Sævus hostis et profanus,
Transfuga et perfidus.
Sed nunc miser luit pœnam,
Deturbatus in gehennam;
Nam, ut pia mater jussit,
Christi martyr hunc percussit.
Lancea Mercurius.
Salvatrici sit reginæ
Laus, et honor sine fine,
Quæ, elegit hic humari,
Hoc thesauro nobis dari
Poterat quid melius?*

Hæc et alia plurima ad laudem Virginis in introitu cryptæ per picturam sunt apposita; sed interiori parte in parietibus, hinc inde circa tumbam existentibus, et in laqueari talis scriptura est apposita. Et quidem in dextero pariete : *Maria virgo assumpta est ad æthereum thalamum*, etc., deinde in circuitu : *Vidi speciosam sicut columbam*, etc., usque : *et lilium convallium*; et tum subjungitur : *Viderunt eam filia Sion. Hinc certe gloriosa Virgo cælos ascendit : rogo, gaudete, quia ineffabiliter sublimata cum Christo regnat in æternum*. In anteriori : *Assumpta est Maria in cælum*. Ex opposito latere : *Exaltata est sancta Dei genitrix*, etc. Et in medio, multitudo angelorum astantium in circuitu circa beatam Mariam in throno residentem, per quam facta via ad cœlestia regna declaratur.

CAPUT XI.

Redit auctor ad descriptionem sacrorum locorum, muris Jerusalem inclusorum, hospitale S. Joannis Baptistæ, Parthenon Mariæ Majoris, cœnobium S. Mariæ Latinæ, et Sancti Sabbæ, ecclesiæ S. Jacobi, hospitale Alemannorum.

Jam nunc his breviter visis, quæ ad solutionem

sexti sigilli pertinebant, tandem ad septimi adhuc adimplendam solutionem transeamus : et hæc, ut diximus, est dies judicii. His, inquam, visis, et summatim locis, in quibus hæc acta sunt, cum descriptione etiam aliorum locorum his adjacentium denotatis, ad ipsam etiam sanctam civitatem Jerusalem per sancta, nova, et venerabilia loca de novo exstructa, et in cultum divinum mancipata, infra muros describenda, redeamus. Quare hoc per adjunctionem cognito, quod Judas in eadem civitate triginta argenteos accepit pro traditione Domini nostri, ex quibus deinde in desperatione Judæ ad Judæorum et Phariseorum pedes projectis emptus est ager ille Haceldama, id est ager sanguinis, deputatus sepulturæ peregrinorum, usque in præsentem diem. Qui ager situs est ad sinistram montis Sion, secus viam quæ ducit in Ephrata : super quem agrum est mons Geon junctus, in quo rex Salomon regium diadema suscepit, et alii reges in eodem monte inungi consueverunt. Deinde in medio Jerusalem Dominus noster suscitavit puellam de morte, et in ea multa est operatus miracula.

Juxta ecclesiam Sancti Sepulchri, quam superius descripsimus, ex opposito versus meridiem est pulchra ecclesia in honorem sancti Joannis Baptistæ constructa. Huic adjunctum est hospitale, in quo per diversas mansiones maxima multitudo infirmorum, tam mulierum quam virorum colligitur, fovetur, et cum maximis expensis, quotidie reficitur : quorum summa, tunc temporis, cum essem præsens, ab ipsis servitoribus hoc referentibus ad duo millia languentium fuisse cognovi ; ex quibus aliquando infra noctem et diem plus quam quinquaginta mortui exportantur, iterum atque iterum pluribus de novo accedentibus. Quid plura? eadem domus tam extra quam intus suis sustentat victualibus præter infinitam eleemosynam, quæ quotidie pauperibus, ostiatim panem quærentibus, et extra manentibus datur, ut certe summa sumptuum nequaquam possit deprehendi, etiam ab ejus domus procuratoribus et dispensatoribus. Præter horum omnium insuper expensam tam in infirmos, quam in pauperes alienos factam, eadem domus multas universis militaribus rebus instructas pro defensione terræ Christianorum ab incursione Sarracenorum, passim per castella sua, sustentat personas. Juxta eandem beati Joannis ecclesiam et hospitale, est cœnobium sanctimonialium in honorem sanctæ Mariæ constructum, et est fere contiguum in capite cum ædificiis præfatæ ecclesiæ, vocaturque ad Sanctam Mariam Majorem. Non longe abhinc in eodem ordine ejusdem plateæ est cœnobium monachorum, itidem in honorem sanctæ Mariæ fundatum, et vocatur ad Sanctam Mariam Latinam : ubi testa capitis sancti Philippi apostoli in magna veneratione habetur, quæ etiam cum devotione advenientibus, et illud postulantibus ostenditur. Juxta illam plateam, quæ a porta David versus templum per descensum dirigitur, in latere dextero prope turrin David est cœnobium

A monachorum Armenorum, in honore sancti Sabbæ abbatis reverendissimi, pro quo etiam adhuc vivente beata virgo Maria multa fecit miracula.

Ibidem haud longe distat per descensum ultra aliam ecclesiam magna illa ecclesia in honorem sancti Jacobi Majoris erecta. Ibi habitant quoque Armeni monachi, magnum insuper hospitale pro colligendis suæ linguæ duntaxat pauperibus habentes. In hoc ipso loco maxima veneratione colitur ejusdem sancti apostoli de capite testa ; fuit enim ab Herode decollatus, cujus corpus discipuli ejus in Joppe navi impositum in Galilæam detulerunt, capite ejus in loco martyrii, scilicet in Palæstina remanente. Eadem testa adhuc in hac ipsa ecclesia peregre advenientibus ostenditur. In descensu ejusdem plateæ, versus portam, qua itur ad templum, ad dexteram manum est quoddam diverticulum per longam porticum, in qua via est hospitale cum ecclesia, quæ sit de novo in honorem sanctæ Mariæ, et vocatur Domus Alemannorum, cui pauci vel nulli alterius linguæ homines aliquid boni conferunt.

CAPUT XII.

Carcer sancti Petri apostoli, erecta inibi ecclesia, Porta Ferrea, palatium Salomonis, Ædes Templariorum, domus Simconis Justi, ecclesia Sanctæ Annæ, ejusdemque Parthenon, piscina Probatica, ecclesia S. Mariæ Magdalene, et Sancti Charitonis.

In eadem via versus portam qua itur ad montem Sion, est quædam capella in honorem sancti Petri ædificata, in cujus capellæ crypta satis in profundo sita dicitur carcer fuisse, in quo beatus Petrus ferreis catenis ligatus, custodia militum tam extra, quam intus adhibita, jussu Herodis diligenter asservabatur. Sed humana diligentia elusa est divina potentia. Nam eadem nocte angeli obsequio inter medios custodes, vinculis ferreis ultro ruptis, ultraque ostiis tam carceris, quam civitatis apertis, beatus Petrus angeli ductu abivit illæsus, inquit : *Nunc scio vere, quia misit Dominus angelum suum, etc.* In introitu ejusdem ecclesiolæ, de eodem facto ibi miraculo tales appositi versiculi cernuntur :

*Vestibus indutus Petre, surge, recede solutus,
Namque catenarum sunt vincula rupta tuarum,
Nunc scio re certa cum porta mihi sit aperta.
O pietas Christi, quoniam me salvificasti.*

In cavea ejusdem ecclesiæ Sancti Petri ad vincula, in celebri festo, missam celebravi cum collecta merito ibidem sic prolata : *Deus, qui beatum Petrum apostolum a vinculis NB. in hoc loco solutum, illæsum abire fecisti, etc.* Ecclesiola hæc modica est, nec adco re ditibus ditata, vel cultu ornata, sicut tantum divinum miraculum et tantum apostolorum principem deceret. Porta illa, quæ dirigitur versus montem Sion, vocatur porta ferrea, quæ ultro fuit aperta angelo et Petro. Deinde in descensu prioris Ælius et majoris plateæ, a qua via jam dicta declinat, est porta magna, qua patet introitus ad illud latum atrium templi. Ad dexteram manum versus meridiem est palatium illud, quod quondam Salo-

mon dicitur extruxisse. In hoc palatio seu ædificio est stabulum miræ et tantæ capacitatis, ut plus quam duo millia equorum, aut mille et quingenta camelorum capere possit. Juxta idem palatium milites Templarii habent plurima adjuncta ædificia, magna et ampla, cum exstructione novæ et magnificæ ecclesiæ, nondum tamen, ut aderam, consummata. Eadem insuper per ampla Templariorum domus multas habet possessiones et redditus, tam in illa terra quam in aliis partibus. Ad hæc elemosynam quidem facit satis magnam in Christi fideles et pauperes, sed non in decima parte talem qualem illud hospitale majus facit. Eadem quoque Templariorum domus habet alitque quam plurimos milites pro tuenda Christianorum terra. Sed ii, nescio quo infortunio sive falso, sive vero, quoad famæ relationem aspersi sunt perfidiæ dolo, quod tamen manifeste probatum est per factum illud apud Damascum cum rege Cunrado.

Juxta ædificia eorundem Templariorum, versus orientem, super murum civitatis fuit hospitium justi Simeonis, in quo suo habitaculo sæpe beatam Mariam virginem, matrem Domini, hospitalitatis, et familiaritatis causa dicitur recepisse, fovisse, et alimenta præbuisse; sicut et ea nocte fecit, quando in sequenti die, videlicet die a Nativitate Domini quadragesimæ, ipsum puerum, cum matre sua, in templo oblaturus, in ulnis suis ad altare eum retinens, et offerens, spirituque prophetico cognoscens eum illum fore, qui per tot et tanta retro spatia temporum ab antiquis Patribus inenarrabili desiderio esset expectatus, intulit propheticæ: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, etc.* In eadem domo, modo in ecclesiam transmutata beatus Simeon sepultus quiescit.

In eadem ecclesia infra in crypta adhuc retinetur, et ostenduntur Christi de ligno incunabula. In opposito ejusdem atrii de templo, scilicet versus septentrionem, qua itur ad vallem Josaphat, est ecclesia magna in honore sanctæ Annæ constructa, in qua per picturam ostenditur, qua dispositione et admonitione divina ex ipsa et Joachim sit concepta beata Virgo, sicut in Vita beatæ Annæ largius legitur. Sanctæ hujus matris festum in die sancti Jacobi Majoris cum magna solemnitate ibidem celebratur. Cui et præsens ipse interfui. In eadem Ecclesia servit Deo collegium sanctimonialium, utinam et sacrosanctarum! In exitu ejusdem ecclesiæ ad dexteram haud procul per diverticulum est Probatica illa piscina, quam tempore Jesu certis temporibus angelus Domini movere solebat. Quicumque autem infirmus post motionem aquæ prior intrabat, quacunque infirmitate detentus, sanus fiebat. Probation Græce peculiaris dicitur, eo quod in sacrificiis inde solebant abluere pecudum exta; quare ut potissimum rubea erat illa aqua, quia ibi hostiæ mundaabantur. Ante hanc Probaticam piscinam Jesus per triginta octo annos miserum et languidum sanitati restituit, dicens ei: *Tolle grabatum tuum, et ambula,*

A etc. Inde ab eadem platea, quæ de porta Josaphat sursum in proxima via quæ ab hac declinat platea, ad dexteram, sursum versus murum civitatis est illa ecclesia in honorem sanctæ Mariæ Magdalensæ facta. In hoc loco sunt monachi Jacobitæ, de quo ipso loco et Ecclesia jam diximus quæ dicenda novimus. In præfata platea de porta vallis Josaphat itur per directum versus illam plateam, quæ ad portam Sancti Stephani ducit, a qua deinde a septentrione versus plateas illas triplices, imo multiplices diversarum rerum venalium repræsentatrices, ad frontem majoris Sancti Sepulchri ecclesiæ dirigitur; in medio, inquam, illius plateæ est quidam arcus lapideus et antiquus, ultra eandem plateam, incurvatus. In hoc loco dicitur beata virgo Maria cum felici et beata prole sua adhuc parvula et infantili quievisse, et eidem lac ibidem præbuisse. Quæ res gesta ibi per picturam exprimitur, et hinc idem locus circum aliquantula ædificatione est a publico usu discretus, qui tamen sine appositione ecclesiæ venerabilis et habetur, et colitur.

Item de platea, a porta S. Stephani, directa sursum ad latus ecclesiæ Sancti Sepulchri, non multum longe ab ea versus septentrionem est parva platea quædam, juxta quam in quadam Syrorum ecclesia quiescit sacrum divi Chariton martyris corpus; quod ibi a Syris monachis religiose colitur, et fere adhuc integrum in quadam lignea arcula reconditum, elevato cooperculo, advenientibus peregrinis ostenditur. Idem sanctus Pater in cœnobio suo juxta fluvium Jordanis sito, una cum monachis suis professione nominis Christi ab infidelibus fuit occisus, sicut supra retulimus.

Atque sic describendo venerabilia loca in sancta civitate Jerusalem, incipiendo ab ecclesia Sancti Sepulchri, circumeundo a porta David, usque ad eandem iterum reversi sumus, plures capellas, et minus celebres ecclesias, quas ibi diversæ nationes habent, omittentes. Sciendum namque quod ibi sint Græci, Latini, Alemanni, Hungari, Scoti, Navarri, Britones, Angli, Rutheni, Bohemi, Gorgiani, Armeni, Suriani, Jacobitæ, Syri, Nestoriani, Indi, Ægyptii, Copti, Capheturici, etc., et si quid aliud diversæ linguæ et nationis datur, quas longum enumerare foret. Nos interim præsentis terrestris Jerusalem descriptioni finem imponimus, cujus ea, quæ vidimus, in descriptione conspiciendâ dedimus, et unice optamus, ut Deus nos etiam ad videndam cœlestem Jerusalem admittere dignetur. Amen.

CAPUT XIII.

Missa in ecclesia S. Sepulchri dici solita die anniversario Dedicationis de recuperatione urbis Jerosolymitanæ per Christianos. Alia de Transfiguratione Domini. Oratio in missa de festo Præsentationis S. Mariæ virginis in templo. Diversæ inscriptiones in locis sacris exstantes. Finis operis.

Sequuntur adhuc alia circa Terram Sanctam scitu digniora, quæ adhuc, velut ex abundantia, vobis lectori communicamus. Sunt autem ista:

Idibus Julii dedicatio ecclesiæ Sancti Sepulchri.

Item eadem die celebris memoria sanctæ urbis Jerusalem a Christianis recuperatæ, et ex potestate paganorum ereptæ. In hujus rei memoriam eadem die celebratur missa ut sequitur. *Introitus*: Lætare Jerusalem. Kyrie eleyson. Cunctipotens genitor Deus, *Oratio*: Omnipotens sempiterno Deus, qui virtute tua mirabili Jerusalem civitatem tuam de manu paganorum eruisti, et Christianis tradidisti, adesto nobis, quæsumus, propitius, ut qui sanctam solemnitatem annua recolimus devotione, ad supernæ Jerusalem gaudia pervenire mereamur. Per Dominum, etc. *Epistola*: Surge, illuminare, Jerusalem, etc. *Alleluia*: Dies sanctificatus cum *Graduali*: Omnes de Saba, etc. *Evangelium*: Cum intraret Jesus Jerosolymam, etc. *Credo in unum. Offertor.*: Dexterâ Domini, etc. *Secreta*. Hanc quæsumus, Domine, hostiam, quam tibi supplices offerimus, dignanter suscipe, et ejus mysterio dignos nos effice, ut qui de Jerusalem civitate, de manu paganorum eruta, hanc diem celebrando agimus, cœlestis Jerusalem concives fieri tandem mereamur. Per Dominum, etc. *Communio*: Jerusalem, surge, etc. Quod sumpsimus, Domine, sacrificium ad corporis et animæ nobis proficiat salutem, ut qui de civitatis tuæ Jerusalem libertate gaudemus, in cœlesti Jerusalem hæreditari mereamur. Per Dominum, etc.

VIII. Idus Augusti celebratur Transfiguratio Domini in monte Thabor: *Introitus, et missa per totum*: Benedicta sit sancta, etc. *Oratio*: Deus, qui hodierna die Unigenitum tuum mirabiliter transformatum cœlitus utriusque Testamenti Patribus revelasti, da nobis, quæsumus, beneplacitis tibi actibus ad ejus semper contemplandam pertingere gloriam, in quo tuæ paternitati bene complacuisse es testatus. Per Dominum, etc. *Secreta*: Suscipe, quæsumus, Domine sancte Pater omnipotens, munera quæ pro gloriosa Filii tui transfiguratione deferimus: et concede propitius ut a temporalibus liberemur incommodis et gaudiis connectamur æternis. Per Dominum, etc. *Communio*: Deus, qui hanc diem incarnati Verbi tui transfiguratione, tuaque ad eum missa paternitatis voce consecrasti; tribue, quæsu-

mus, ut divinis alimonis in ejus mereamur membra transformari, qui hæc in sui memoriam fieri præcepit Jesus Christus, Filius tuus, Dominus noster, qui tecum, etc.

XI. Kalend. Decemb. Præsentatio beatæ Mariæ Virginis in templo. Unde hæc dicitur oratio in eodem templo. *Oratio*: Deus, qui sanctam Dei Genitricem, templum Spiritus sancti, post triennium in hoc templo Domini præsentari voluisti; respice ad devotam tibi plebem, et præsta ut qui ejus præsentationis festa veneramur, ipsi templum in quo habitare digneris efficiamur. Per Dominum, etc.

Sequuntur aliqui versus, qui in locis sanctæ civitatis diversis leguntur. Et quidem

I. In superliminari ecclesiæ Sancti Sepulcri, sic:
Quid mulier ploras? en, jam, quem quæris, adoras.
Me dignum recoli, jam vivum tangere noli.

II. Extra in introitu Calvariæ, ita:
Hic locus insignis Calvaria sanctus habetur,
Pro duce, pro pretio, pro cruce, pro lavacro.
Nempe Jesu cruor, et titulus, sacra corporis unda,
Nos salvat, redimit, protegit, atque lavat.

III. Intus ad depositionem Domini, hoc modo:
A charis caro chara Dei lacrymata levatur
A cruce; pro miseris rex pius hæc patitur.

IV. Intus prope ad Domini sepulturam, taliter:
Conditur in tumulo conditus aromate Christus,
Tollitur ad superos meriti moderamine justus,
Gaudet homo, trepidant manes, gemit omnis abyssus.
Est excessus Adæ, Christo veniente, remissus.

V. Item ibidem, sed per medium, hunc in modum:
Sub tumulo lapidis dum sic Christus tumulatur,
Ejus ad exsequias homini cœlum reseratur.

VI. In loco Nativitatis Domini. Itidem
Angelicæ lumen virtutis, et ejus acumen,
Hic natus vere Deus est de Virgine matre.

VII. In superliminari introitus interioris ad sepulcrum Domini.

Christo surgenti locus, et custos monumenti,
Angelus, et vestis, fuit, estque redemptio testis.

Alios plures versus per Historiæ contextum descripsimus.

ANONYMI

BREVIS NARRATIO BELLII SACRI.

(MARTENE, *Ampl. Coll.*, V, 536, ex ms. cod. Florinensi.)

TITULUS SEQUENTIS OPERIS.

Historiam parvis scriptis tenet ille libellus;
Ut fuit urbs capta a Francorum gente Nicæa,
Pro qua Francorum ceciderunt millia centum,
Quos Solyma stravit, princeps dum victus abivit.

D Quodque labore famis bello plures cecidere,
Urbem qui claram vicerunt Antiochenam,
Et qui Jerusalem venerunt pacis ad urbem,
Ac Turcos sancto Domini pepulere sepulcro,